

POLITIHØGSKOLEN

Etterretning vs. etterforskning

«Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?»

Roar Andre Hustveit

Erfaringsbasert master i etterforskning

Kull 2017

Oppgavens tittel:

Etterretning vs. etterforskning: «*Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?*»

Student:

Roar Andre Hustveit

Veileder:

Pia Therese Jansen

Antall ord:

Antall ord etter fratrekk for forord, norsk og engelsk sammendrag, forord, innholdsfortegnelse, figurliste, tekst i tilknytning til figurer/illustrasjoner, vedlegg og litteraturliste: 22024 ord

Sammendrag

«Vi er alle detektiver og skal finne ut det samme.»

Sitatet kommer fra en av mine intervjuobjekter, og setter ord på selve essensen i oppgaven. Samhandlingen mellom etterretning og etterforskning har blitt lite omtalt i litteraturen. Skillet har gått ved at etterforskning håndterer det som allerede har skjedd, mens etterretning skal gi kunnskap om det som kan skje i fremtiden. Via etterretningsdoktrinen, og ulike strategiplaner skal etterretning være en prioritert funksjon. Den skal gi beslutningsstøtte til ledere, som igjen skal føre til at politiet arbeider i større grad kunnskapsbasert. Dette kan gi en økt samhandling mellom etterforskning og etterretning. Dette er to fagfelter som har ulik kultur, og hvor ansvarsfordelingen er delt mellom justisdepartementet og Riksadvokaten gjennom det tosporede system. Dette kan føre til utfordringer, samtidig som en *samhandling* kan gi økte muligheter. Denne oppgaven vil sette søkelys på akkurat dette, med følgende problemstilling: «Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?»

For å svare på dette valgte jeg å gjennomføre intervju av åtte personer fordelt på fire innen etterretning og de resterende fire fra etterforskning. Intervjuobjektene trakk frem flere interessante funn. Jeg trekker frem spesielt to utfordringer som kom frem. Nemlig definisjonen av etterretning, og hvor selve grensen mellom etterretning og etterforskning går. Definisjonsspørsmålet i seg selv er ikke enkelt, og jeg forsøker å vise til teori og historie for å gi et innblikk i dette. Når det kommer til grensen mellom etterretning og etterforskning kan dette skape utfordringer ved et samarbeid. Hvor grensen går fremstår ikke tydelig, og jeg har valgt å diskutere dette nærmere ut fra teori og doktriner. Det trekkes i denne sammenheng inn Riksadvokaten rundskriv nr. 3/99, som er det dokumentet som er blitt benyttet for å trekke grensen. Etterretning har derimot en annen betydning i dag, enn hva tilfellet var før, og kanskje bør rundskrivet derfor revideres. Oppgaven diskuterer også en annen løsning for å tydeliggjøre grensen. Ved økt samhandling vil det også kunne oppstå flere muligheter. Et punkt som helt klart trekkes frem er bruk av overskuddsinformasjon. Det var en enighet fra alle fagmiljøer at det lå et stort forbedringspotensial i å hente ut informasjon fra etterforskning, som kan benyttes videre i etterretningsprosessen. Dette vil kunne gi økt kvalitet på selve etterretningsproduktene, som igjen kan føre til at de vil bli benyttet i større grad enn hva som muligens har vært tilfellet tidligere. Dette kan gi en annen type utfordring som må håndteres, nemlig faren for informasjonsoverflod. Dette er momenter oppgaven vil prøve å belyse.

Abstract

«We are all detectives trying to find out the same thing»

The quote is from one of my interview subjects and puts into words the very essence of the thesis. So far, the interaction between intelligence and investigation has been little discussed. The difference has often been that investigation deals with what has happened, while intelligence must provide knowledge of what may happen in the future. Through the intelligence doctrine, and various strategy plans, intelligence shall be a prioritized function in the police sector. It will provide support to the decision-makers, which in turn will lead to the police working towards a greater extent based on knowledge. This can lead to increased interaction between investigation and intelligence. These are two disciplines with different cultures, and the responsibility is shared between the Ministry of Justice and the Director of Public Prosecution, based on the two-track system. This can lead to some challenges, at the same time as a collaboration can provide increased opportunities as this thesis will shed light on. The issue of this thesis is: *«What opportunities and challenges exist in the interaction between intelligence and investigation? »*

To answer this, I chose to interview eight people, where four came from the intelligence community, while the remaining four came from the investigation community. These interviews gave several interesting findings, where I examined two challenges that I found interesting. Namely the definition of intelligence itself, as well as the boundary between intelligence and investigation goes. The question of definition is not simple. I try to refer to theory and history, to gain insight to this matter. When it comes to the boundary between intelligence and investigation, this can be a challenge when these fields collaboration. The boundary between those two does not appear clear, and therefore I will discuss this in more detail based on theory and doctrine. In this context, the Director of Public Prosecution's circular no. 3/99 is essential, and has previously been used in order to draw this line. However, on the other hand, intelligence has a different meaning today than it did before, and maybe the directive should have been revised? The thesis is also discussing a solution to clarify this boundary. With increased collaboration, there may also be more opportunities. One point that is clearly highlighted, is the use of surplus information. There was agreement from all interviewees that there was a great potential for improvement in extracting information from investigations, which can be used further in the intelligence process. This could increase the quality of the intelligence products themselves, which in turn could lead, to them being used, to a greater extent than has possibly been the case previously. This can

present another type of challenge that needs to be addressed, namely the danger of information overload. These are some issues that this thesis will try to shed light on.

Forord

Høsten 2017 stod jeg på nytt utenfor Politihøgskolens lokaler. Jeg skulle nå begynne på master i etterforskning ved Politihøgskolen. Lite visste jeg hva jeg begikk meg ut på, og det ble en brå start i den akademiske verden, hvor en ble fort kjent med kildehenvisninger og drøftelser.

Studiet har gitt meg mange spennende forelesninger og debatter blant medstudentene som har gitt meg økt kunnskap innen etterforskningsfaget. Ulik erfaring og bakgrunn gav et godt læringsmiljø. De erfaringene og kompetansen medstudenter og forelesere har delt, har utvidet horisonten, og gitt motivasjon til siste innspurt på masteroppgaven. Takk til dere alle!

Arbeidet med å skrive denne masteroppgaven ble et løp jeg ikke helt hadde sett for meg da jeg startet. Det har vært frustrasjon, glede, følelse av å mislykkes, men også følelsen av å lykkes. Mange timer har nå gått foran pensumbøkene og pcen, men det har vært givende å ha mulighet til å dykke dypt ned i et spennende emne. I denne anledning må jeg også rette en takk til mine arbeidsgivere som har lagt til rette for at dette studiet ble mulig å gjennomføre, og jeg håper at resultatet kan gi noe igjen til etaten.

I en travel hverdag med familie og studere ved siden av full jobb, har dette arbeidet til tider vært krevende. Uten en tålmodig familie hadde jeg aldri kommet i mål. Takk for den hjelpen, støtten og motivasjon dere har gitt meg. Endelig er pappa ferdig, og dere fortjener en stor takk!

En spesiell takk må også rettes til min engasjerte veileder Pia. Her var det utrolig mye kunnskap og hente. Det har vært spennende diskusjoner og du har lært meg mye! Jeg har satt stor pris på de tilbakemeldinger du har gitt meg gjennom dette arbeidet.

Til slutt må jeg også takke alle dere som stilte opp som intervjuobjekter. Dere vet selv hvem dere er. Takk for deres positivitet og engasjement. Uten dere hadde ikke dette blitt mulig.

15.04.21

Roar Hustveit

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	3
Abstract	4
Forord.....	6
Figurliste.....	9
1. Innledning	10
2. Det tosporede system og dens betydning for etterretning og etterforskning.....	12
2.1 Hva er etterretning?	13
2.2 Hva er etterforskning?	19
2.3 Likheter og ulikheter mellom etterretning og etterforskning	22
2.3.1 <i>Det utfordrende grenseskillet</i>	24
3. Metode	26
3.1 Rollen som forsker	26
3.2 Valg av forskningsdesign og metode	27
3.3 Det kvalitative forskningsintervju	28
3.4 Intervjuguide	29
3.5 Utvalg	30
3.6 Gjennomføring av intervju	32
3.7 Transkribering av intervju	33
3.8 Analyse og bearbeiding av data	34
3.9 Forskningsetikk	36
3.9.1 <i>Søknad</i>	36
3.9.2 <i>Fritt og informert samtykke</i>	36
3.9.3 <i>Konfidensialitet</i>	37
3.9.4 <i>Taushetsbelagte opplysninger</i>	37
3.10 Forskningens kvalitet	37
3.10.1 <i>Reliabilitet</i>	38
3.10.2 <i>Validitet</i>	39
3.10.3 <i>Generaliserbart</i>	39

4. Resultat	40
4.1 Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?	41
4.1.1 Begrepsdefinisjon og hvordan teori samsvarer med praksis	41
4.1.2 Opplevelse av samhandling.....	43
4.1.3 Ledelse i en ekstraordinær hendelse og organisering	44
4.2 Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?.....	46
4.2.1 Grensegangen.....	46
4.2.2 Informasjonskontroll	48
4.3 Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?.....	50
4.3.1 Etterretningsstøtte	51
4.3.2 Etterforskningsstøtte.....	52
5. Diskusjon	54
5.1 Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?	54
5.1.1 Begrepsdefinisjon og opplevelse av samhandling.....	55
5.1.2 Ledelse og organisering.....	56
5.2 Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?.....	57
5.2.1 Grenseskillet mellom etterretning og etterforskning.....	57
5.2.2 Informasjonskontroll	60
5.3 Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?.....	62
5.3.1 Overskuddsinformasjon som etterretningsstøtte	62
5.3.2 Etterforskningsstøtte vs. beslutningsstøtte	64
6. Avslutning	66
6.1 Videre forskning.....	67
7. Litteraturliste	69
8. Vedlegg	77

Figurliste

Figur 1: Etterretningshjulet	16
Figur 2: 3-i modellen.....	18
Figur 3: Tiltakshjulet.....	18
Figur 4: Etterforsknings sirkelen.....	21
Figur 5: Politimesterens stabsorganisering	25
Figur 6: Illustrasjon tidsmessig plassering av ulike formål.....	58
Figur 7: Modell videreutviklet fra fig. 6.	59

1. Innledning

En større hendelse har oppstått et sted i Norge. Er det en del av noe større eller kun snakk om en enkeltstående hendelse som må håndteres her og nå? I politiet settes det i ekstraordinære hendelser stab som skal fungere som en forsterkning av den operasjonelle ledelsen (Politidirektoratet, 2020b). Staben er delt inn i celler og det er cellen med navn P2-etterforskning og etterretning som har i oppgave blant annet innhente etterretningsprodukter, og formidle informasjon til staben (Politidirektoratet, 2020b).

At etterforskning er trukket inn under P2 er relativt nytt. Går man tilbake til 2016 og ser på evalueringen av stab og lederutviklingsprogrammet, som ble gjennomført i 2014-2016, handlet P2-cellen hovedsakelig om etterretning. Derimot vil en hendelse kunne gå raskt over til å bli etterforsket, noe som tidligere da ble drevet på siden av stabsorganiseringen (Hoel & Barland, 2017). Oslo PD fikk i 2016 innlemmet etterforskning som en del av beredskapsplanene for krisehåndtering (Trædal, 2016). Dette ble tatt med videre inn som tiltak i handlingsplan for etterforskningsløftet hvor en nå skulle ha planer og øvelser innen etterforskning (Politidirektoratet, 2016). Da stab og lederutviklingsprogrammet ble revidert i 2017-2018 ble det en endring der etterforskning fikk en økt rolle i stab og lederutviklingsprogrammet. Nå ble etterforskning tatt inn i programmet, hvor de i lag med etterretning, skulle danne grunnlag for beslutningsstøtte for stabens medlemmer (Hoel, Barland & Lillevik, 2019). Gjennom den årlige øvelse Nordlys skal dette nå øves, da samhandling med etterretning, har blitt et eget læringsmål for etterforskning: «Delmål: [...] Avklare roller, ansvar, samhandling og informasjonsflyt, særlig innenfor etterretning» (Politihøgskolen, 2019, s. 16). Etterforskning har dermed blitt en naturlig del av politiets beredskap og håndtering av større hendelser. I siste utgave av PBS 1 har det også blitt et økt fokus på etterforskning som en del av den totale beredskap, hvor blant annet P2-cellen har endret navn til P2-etterforskning og etterretning (Politidirektoratet, 2020b).

I evalueringen til Hoel og Barland (2019) fremkommer det at det økte fokuset på etterretning og etterforskning har medført økt forståelse for fagene. Det er allikevel ikke helt uten problemer, og evalueringen beskriver en varierende kompetanse på forståelse av etterretning innad i staben. Videre beskrives oppbyggingen av P2-cellen at det er delledere for etterretning og etterforskning. Det benevnes etterforskning- og etterforskningsporet, samt at både etterforskning og etterretningsopplysninger vil være støtte for vurderinger. Dette fører til spørsmålet om hvilke utfordringer og muligheter som kan oppstå ved en slik samhandling.

Jobbes det i to spor, og er det forskjell på daglige hendelser sett opp mot ekstraordinære hendelser?

Etterretning er et gammelt begrep i politiet. I starten var etterretning ensbetydende med bekjempelse av narkotikakriminalitet (Bauck & Kjekslis, 2014), men fikk ny betydning i 2014 da etterretningsdoktrinen ble innført (Politidirektoratet, 2014). Benyttes, og forstås begrepet etterretning likt i dagens organisasjon?

Etter nærpoltireformen skal etterretning være en av primærfunksjonene og politiet skal jobbe kunnskapsbasert (Politidirektoratet, 2017). I stabsarbeidet er målet at staben jobber etterretningsstyrt for å kunne være i forkant. Tanken er at en skal være proaktive opp mot det som kan dukke opp (Hoel et al., 2019). Det er en flytende overgang fra at informasjonsinnhenting på etterretningsiden, glir over til å bli etterforskning. Dette kan skape enkelte utfordringer som oppgaven vil belyse.

Dette danner bakteppet for oppgaven, og jeg ønsker å dykke dypere ned i materien. Om selve samhandlingen mellom etterretning og etterforskning har jeg funnet lite forskningsmateriale. Derimot har de hver for seg vært gjenstand for en rekke studier. Ofte har dette handlet om ulike innhentingsmetoder. Relevante studier vil være de som beskriver hva etterretning og etterforskning er. Dette vil jeg beskrive gjennom et eget teorikapittel.

En utfordring med etterretning er at begrepet håndteres ulikt gjennom mange definisjoner, og at en mangler en felles forståelse for hva det er (Hatlebrekke, 2019). Derfor vil formålet med denne oppgaven være å utforske nærmere hva etterretning og etterforskning er. Hvordan kan man forstå det teoretiske, og ikke minst det praktiske skillet mellom disse to faglige retningene? Oppgaven søker å finne hvem som har ansvaret når, og hvordan etterretning og etterforskning kan samhandle. Den tar sikte på å sette søkelys på samhandlingen i ekstraordinære hendelser, samt hvordan den blir når ting roer seg og hverdagen kommer. I en samhandling vil det alltid ligge noen utfordringer samt muligheter, og denne oppgaven vil identifisere enkelte av disse. Derfor vil det være aktuelt å se på hvordan etterforskning kan benytte seg av etterretning, men også hvordan etterforskning vil kunne støtte etterretning. Det er mye informasjon som kommer frem i etterforskning. Dette vil kunne ha stor betydning for å oppnå god kvalitet i etterretningsprodukter, men er politiet flinke nok til å benytte seg av dette?

Derfor er problemstillingen i denne oppgaven: *«Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?»*

For å kunne belyse dette har jeg delt problemstillingen inn i tre forskningsspørsmål.

- Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?
- Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?
- Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

Disse forskningsspørsmålene styrer også strukturen i oppgaven. Først vil oppgaven sette søkelys på teorien bak etterretning og etterforskning, for deretter å identifisere forskjeller og likheter. Videre vil jeg redegjøre for de metodiske valgene jeg har gjort da jeg søkte å finne svar på disse spørsmålene.

Rammene på oppgaven gjør det nødvendig å måtte avgrense. Selv om etterretning vil kunne være relevant for all virksomhet i politiet vil denne oppgaven omhandle hovedsakelig etterretning knyttet opp mot etterforskning. Forebygging eller andre polisiære gjøremål vil derfor ikke gås detaljert inn på, selv om etterretning som produseres vil kunne ha stor betydning for disse. Etterretning og etterforskning er to vidstrakte emner med mange ulike temaer å dykke ned i. Det denne oppgaven skal ta for seg er selve samhandlingen mellom disse. Da oppgaven tar for seg samhandlingen mellom etterretning og etterforskning vil jeg se på hvordan dette er i det daglige, samt når de jobber sammen for å håndtere en større hendelse. Det er nødvendig med en del bakgrunnsinformasjon, og oppgaven vil derfor beskrive etterretning og etterforskning på en helt generell basis. Av den grunn gås det ikke inn i konkrete saker eller arbeidsmetoder, da dette ville gitt utfordring opp mot taushetsbelagte opplysninger. Egne etterretningsoperasjoner vil av den grunn ikke være med i oppgaven, men forklares kun i kort trekk.

2. Det tosporede system og dens betydning for etterretning og etterforskning

Oppgavene til politiet slik de kommer frem av politilovens §2 er svært vide innen områder som redning, beredskap, forebygging og forvaltning. Her er politimesteren underlagt politidirektøren som igjen svarer til justis og beredskapsdepartementet. Derimot vil det i straffesaksbehandlingen være et annet spor, hvor Riksadvokaten har det øverste ansvaret. I straffeprosessloven §55 vises det til at påtalemyndigheten er uavhengig. Politimestrene er her underlagt statsadvokatene som igjen svarer til Riksadvokaten. Dette er det som skiller de to sporene i politi og påtalemyndigheten, og som kalles det tosporede system. Av denne grunn er

derfor straffesaksbehandlingen ikke politisk styrt. Dette er et viktig prinsipp, som også er anerkjent av politikerne (NOU 2017: 5, 2017). Dette skillet er viktig når en snakker om etterretning eller etterforskning, da det vil få betydning for hvem som styrer virksomheten, og hvilke metodetilganger man har (Politidirektoratet, 2020b).

Etterretning vil av denne grunn ligge inn under justis -og beredskapsdepartementet, mens etterforskning ligger under Riksadvokaten. Hvor grensen mellom påtalemyndighetens og politiets øvrige virksomhet går har til tider vært utfordrende og i 1999 utga Riksadvokaten et rundskriv om etterforskning (Riksadvokaten, 1999) som tar for seg denne grensedragningen. Jeg kommer tilbake til denne, men vil først beskrive etterretning er og hva som er etterforskning.

2.1 Hva er etterretning?

Selve konseptet etterretning er gammelt og kan blant annet spores tilbake til Sun Tzu sitt 2500 år gamle verk «The art of war». Et kjent sitat fra boken handler om viktigheten av å kjenne din motstander for å lykkes (Tzu, u.å.). Dette kan ses på som etterretning, men hva er egentlig etterretning? I Kleiven (2007a) fremkommer det viktigheten av at en har felles forståelse for hva etterretning er. Begrepet har vist seg å være utfordrende og det er uenigheter om hva etterretning er og hvordan det skal benyttes. Det har ikke vært mangel på forsøk i å beskrive etterretning, men fortsatt har man ikke klart å bli enige om en felles definisjon (Wheaton & Beerbower, 2006). Mange innad i politiet ser på etterretning som informasjon fra skjulte metoder og dermed er det blitt forbundet med etterforskning (Kleiven, 2007a). For politiet sin del kan dette ha rotfeste fra tradisjonell bruk av begrepet. Dette da begrepet har gått fra å være knyttet til innsamling av informasjon i saker, til å bli et verktøy for å gi politiet kunnskap om kommende trender (Larsson, 2018).

For å prøve å komme med en forklaring på hva etterretning er, vil jeg vise til det vanskelige spørsmålet om hvordan det defineres. Utfordringen er at etterretning er et svært vidt begrep og er vanskelig å la seg definere (Lowenthal, 2006; Ratcliffe, 2008; Walsh, 2011). Begrepet er gjerne forbundet med mystikk, og blir ofte misforstått til å tro at det kun handler om hemmeligheter, graderte metoder og spionasje (Breakspear, 2013). I Dokman (2019) pekes det på flere utfordringer opp mot å definere etterretning. Begrepet baseres seg ofte ut fra forskers eget ståsted og virksomhet. Man kan da i flere av disse definisjonene finne igjen begrep som hemmelighet, statlig virksomhet og fremmede makter. Dette er kanskje forståelig

da etterretning tradisjonelt sett er anvendt i en nasjonal sikkerhet rammeverk (Gill & Phythian, 2018).

Den andre utfordringen er at selve begrepet etterretning benyttes ulikt. Lowenthal (2006) beskriver etterretning på flere måter. Det kan være et produkt etter en prosess, selve prosessen, eller handle om organisasjonen som bedriver selve aktiviteten. Dette spriket vises godt igjen om vi ser til Ratcliffe (2008) hvor begrepet omtales som et produkt etter en større prosess, og til Clark (2014) hvor etterretning er rådata etter innhentingsmetoder. Dette er snakk om to ytterpunkter. I Innes (2003) benyttes begrepet etterretning som et produkt som skal kunne gi politiet et fremtidig handlingsrom. Dette skal kunne benyttes til å sette i verk tiltak som igjen skal kunne gi mer kunnskap.

For å finne frem til en uniform definisjon har Dokman (2019) sett gjennom flere kvalitative studier som tar sikte på å definere etterretning. Han kommer frem til at begreper som informasjon/kunnskap, beslutningstaker, fremmed stat og handling er fremtredende i de ulike definisjoner. Han kommer også med et forslag til en uniform definisjon: «*Intelligence is characterized by actionable knowledge of foreign/other countries that is disseminated in the form of information towards end users, i.e. decision makers.*» (Dokman, 2019, s. 203).

Det å ha en klar definisjon vil bidra til at en jobber fra en felles plattform. Som Warner sier i sin artikkel «*Without a clear idea of what intelligence is, how can we develop a theory to explain how it works?*» (Warner, 2002, s. 15).

I politiet har man også sett en uklar betydning. Etterretningsbegrepet har ofte vært forbundet med skjulte metoder, og spesielt informantbehandling (Politidirektoratet, 2020a). Svakheten med Dokman (2019) sin definisjon er at den tar med begrepet «annen stat». Dermed utelukker den seg selv opp mot etterretningsvirksomheten i politiet, en virksomhet som i norsk sammenheng er relativt ferskt. I Bauck & Kjekslis (2014) fortelles historien om etterretning i norsk politi. Det startet som et utspring fra 1970-tallet, rettet i stor grad mot narkotikakriminalitet, til å bli benyttet for første gang i en stortingsmelding på 90-tallet. Da skulle kriminaletterretning benyttes til å finne mønstre for å identifisere miljøer eller personer. På 90-tallet kom det ut flere dokumenter som tok for seg begrepet kriminaletterretning, blant annet i NOU 1997: 15 (1997). Den forsøkte å forklare begrepet kriminaletterretning som igjen ble delt inn i strategisk eller taktisk. Den gikk ikke videre inn på begrepene, men slo fast at politiet ville raskt komme over i etterforskning i sitt etterretningsarbeid. Det utredningen isteden fokuserte på var strategisk og taktisk analyse, som ble sett på som metoder for å få

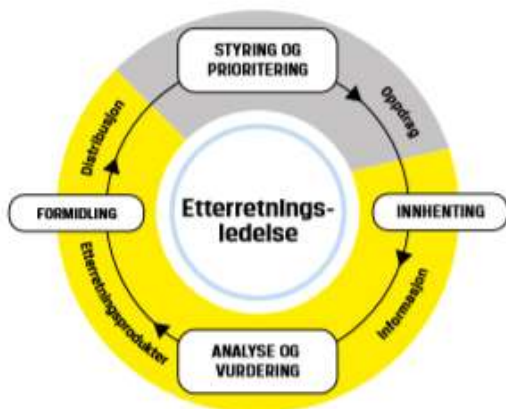
oversikt over mengder med informasjon. Strategisk analyse skulle gi oversikt over kriminalitetsutvikling som kunne benyttes videre i prioriteringsskriv. I taktisk analyse var målet å få oversikt over informasjon som kom frem i de enkelte etterforskninger (NOU 1997: 15). Dette er senere blitt benevnt som operativ kriminalanalyse (Politidirektoratet, 2007).

I 2007 gav politidirektoratet ut nasjonal strategi for etterretning og analyse (Politidirektoratet, 2007). Kriminalitetsbildet hadde utviklet seg til å bli mer kompleks, og politiet hadde fått indicia som nytt datasystem. Hensikten med strategien var å sette politiet i stand til å kunne jobbe mer kunnskapsstyrt og det ble sett til andre land som England hvor de hadde innført en nasjonal modell for etterretning, NIM. Hvert politidistrikt skulle opprette etterretning og analysefunksjoner. Selve begrepet etterretning ble ikke definert, men det ble stort fokus på analyser. Analysene skulle gi politiet oversikt over kriminalitetsutfordringene. De kunne være strategiske for å gi støtte til utarbeidelse av virksomhetsplaner, eller de var operative som blant annet skulle støtte etterforskning. Dette kunne være å initiere saker, gjerne skjulte etterforskninger, eller bidra til å få oversikt over store informasjonsmengder. De kunne også støtte operativt eller forebygge hendelser som en fikk kjennskap til (Politidirektoratet, 2007). Grovt sett omtales begrepet etterretning som metoder for kriminalitetsbekjempelse i tiden før år 2000, og som beslutningsstøtte i tiden etter (Bauck & Kjekqli, 2014). Først i 2014 ble det gitt ut den første etterretningsdoktrinen for politiet hvor man gikk inn og gav etterretning en definisjon. I etterretningsdoktrinen (2020a) defineres etterretning som:

Etterretning er en styrt prosess, bestående av systematisk innsamling, analyse og vurdering av informasjon om personer, grupper og fenomener for å danne grunnlag for beslutninger (Politidirektoratet, 2020a, s. 18).

Videre i denne oppgaven er det denne definisjonen som legges til grunn, da oppgaven handler om forhold i det norske politi. Det vil av den grunn være naturlig å benytte den definisjon som politiet selv har valgt.

Den prosessen som nevnes i definisjonen består av flere ulike faser. For å visualisere dette benyttes figuren etterretningshjulet:

Figur 1: Etterretningshjulet

(Hentet fra: Politidirektoratet, 2020a, s. 26)

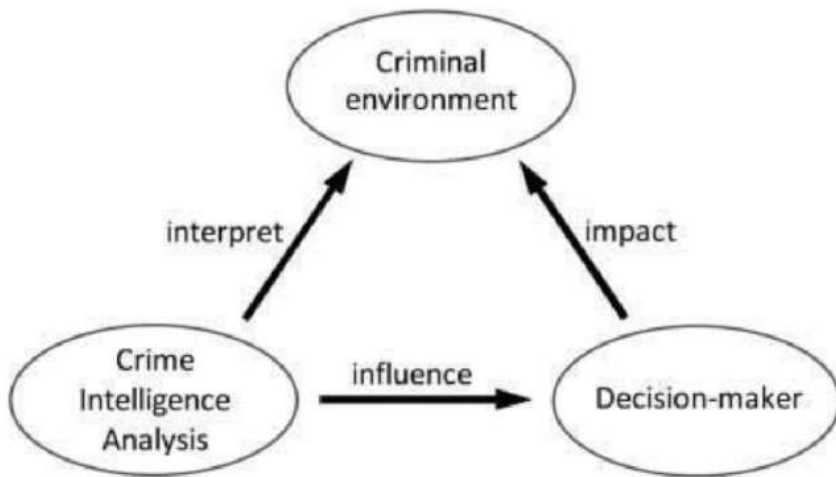
Etterretning vil i denne sammenheng være selve sluttproduktet etter denne prosessen. Prosessen skal være styrt av ledelse som setter retning. Deretter innhentes det informasjon, som analyseres og settes i kontekst. Man sitter igjen med et sluttprodukt som så skal formidles. Sluttproduktet skal gi økt innsikt og gi en prediksjon for hva dette vil kunne ha av betydning fremover (Politidirektoratet, 2020a). Dette er ikke ulikt det som Ratcliffe (2008) benytter i sin beskrivelse av etterretningsprosessen. For å forklare prosessen med fra en starter innsamling til en står med et sluttprodukt benytter han seg av begrepet «**DIKI**-Continuum» (Ratcliffe, 2008), som består av flere deler. Det første er at en samler inn rådata (**D**ata). Når dette bearbeides, blir det informasjon (**I**nformation). Settes informasjonen inn i en kontekst får man kunnskap (**K**nowledge). Siste punktet blir deretter å iverksette tiltak opp mot kunnskapen man besitter. Først da har man benyttet etterretning (**I**ntelligence) (Ratcliffe, 2008).

Slik vi ser etterretningsprosessen bli beskrevet, er den styrt, og det er tydelige faser. Derimot har etterretningshjulet blitt kritisert, da en slik styrt innhenting tenderer nå mer mot etterforskning, mens for etterretning sin del handler det om å utnytte teknologien og samle inn mest mulig rådata (Gill & Phythian, 2018). Hulnick (2006) nevner blant annet tre ting i sin kritikk mot etterretnings sirkelen, som en også kan finne tendenser av blant mine intervjuobjekter. Det første er starten hvor man ser at det skal ligge en styring, og bestilling fra ledelsen. Her får den kritikk da denne bestillingen ofte er fraværende, og at initiativet kommer fra etterretningsmiljøet selv. Den andre stiller spørsmålsteget om samhandlingen mellom innhenting og analyse, hvor det kan forekomme at innhenting ikke deler all informasjon til analyse, at innhenting sender selv rådata til beslutningstagerne eller at

innhentingene foregår uten innspill fra analyse. Den tredje og siste innvendingen er rettet mot selve sluttproduktet. Det stilles spørsmålstegn om beslutningstagernes bruk av etterretning, da det kan virke som om de allerede har bestemt seg på forhånd. Produktet blir da enten benyttet for å bekrefte deres tidligere syn, eller sett på som irrelevant (Hulnick, 2006). Dette fører oss inn på hva som er formålet med etterretning.

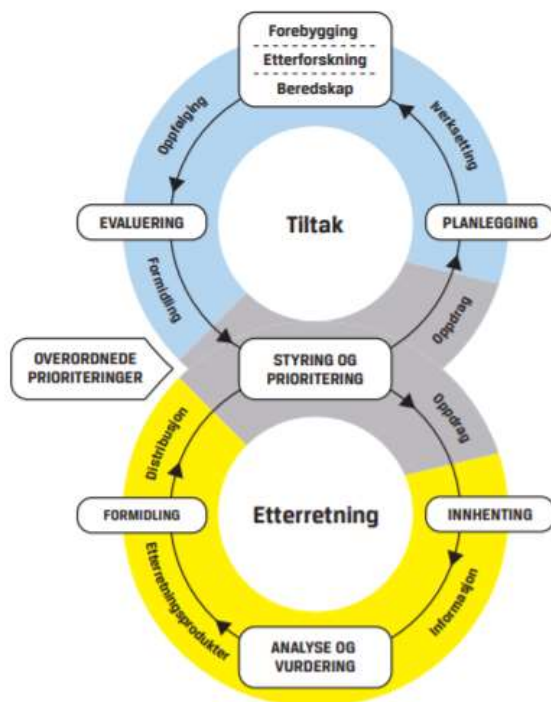
Formålet med etterretning er noe som mange forfattere vektlegger i sin definisjon. En god forståelse for formålet blir også viktig i oppgaven som skal utforske skillet mellom etterretning og etterforskning. Breakespear (2013) er en av forfatterne som vektlegger etterretning som organisasjonen evne til å predikere fremtidige endringer i den hensikt å kunne gjøre «noe» med det. Endringene kan være positive hvor en ser muligheter, eller negative hvor en ser trusler. Som vi ser av Breakespear (2013) sitt forslag til en definisjon, og definisjonen som benyttes i etterretningsdoktrinen (Politidirektoratet, 2020a) er det sentrale punktet for etterretning å predikere fremtiden. Dette skal så kunne gi støtte til beslutningstakere, ved å redusere deres usikkerhet på noe som de enda ikke har bestemt. Elementer av prediksjon vil man også finne igjen hos andre forskere (Gill & Phythian, 2018; Rønn, 2016; Warner, 2002; Wheaton & Beerbower, 2006). Etterretning skal derfor via analyse og vurdering av innhentet informasjon, gi kunnskap om fremtidige trusler, nettopp slik at noe kan gjøres (Greve, 2016). I forlengelse av dette kan vi se til Ratcliffe (2008) som i politisær virksomhet benytter en 3-1 modell, bestående av ordene «interpret», «influence» og «impact». Modellen er utformet som en trekant og viser at etterretningens formål er å tolke et kriminelt miljø, for å gi beslutningstakere kunnskap til å kunne påvirke dette miljøet (Ratcliffe, 2008).

Figur 2: 3-i modellen

(Ratcliffe 2003, hentet fra: Ratcliffe, 2008, s. 110)

Ratcliffe (2008) sin modell søker å tydeliggjøre beslutningstakernes rolle i etterretningsprosessen. Dette ser vi også er noe som etterretningsdoktrinen ønsker å tydeliggjøre ved at de har visualisert hvordan etterretning henger sammen med tiltaksprosessen som beslutningstakeren eier. Etter at en sitter med et etterretningsprodukt, kan ledelsen benytte dette til å vurdere tiltak. Tiltakene kan være innenfor etterforskning, forebygging eller beredskap som vist under.

Figur 3: Tiltakshjulet

(Hentet fra: Politidirektoratet, 2020a, s. 52)

2.2 Hva er etterforskning?

Fra straffeprosessloven §224 vises det til at etterforskning forekommer når det skal undersøkes om det er rimelig grunn til at det foreligger noe straffbart. Etter straffeprosessloven §226 er etterforskning en formålsstyrt prosess hvor målet er å «[...] *skaffe til veie de nødvendige opplysninger for avgjørelse av spørsmålet om tiltale, og til å tjene som forberedelse for sakens behandling ved retten*» (Straffeprosessloven, 1981). Andre formål kan være å avverge og forebygge straffbare handlinger, eller være til forberedelser for andre etaters håndtering, som barnevernet og konfliktrådet.

I Riksadvokaten nr. 3/99 (1999) beskriver han nærmere hva som er etterforskning. Det legges vekt på formålet, men det fremheves også en del andre grensedragninger. For eksempel kan man ikke bare kalle prosessen for etterretning og dermed falle utenfor etterforskningsbegrepet. Dersom formålet med prosessen derimot er å hente inn helt generell informasjon om eksempel miljøer og kriminalitetsutvikling, vil dette falle utenfor etterforskning. Her skal en derimot være bevisst på hvor grensen går. Med en gang man er over i å undersøke om det har blitt begått, eller begås et straffbart forhold vil det være etterforskning. Rundskrivet beskriver også parallelle formål som begge kan gå i hvert sitt spor. En slik deling av ansvar bør unngås, og påtalemyndigheten bør ta ansvar også i de saker hvor selve etterforskningen bidrar i mindre grad (Riksadvokaten, 1999). En deling av ansvaret nevnes også som prinsipielt uheldig i Ot. prp. nr. 60 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005). Enkelte opplysninger som tilkommer politiet, kan være vage og vil da naturligvis kreve noe arbeid for å avgjøre om det er rimelig grunn til å iverksette etterforskning om det foreligger noe straffbart. Slike kortvarige undersøkelser, som eksempel registersøk, faller utenfor etterforskningsbegrepet, men skal likevel styres av påtalemyndigheten (Riksadvokaten, 1999).

Man deler ofte inn en etterforskning i to typer. Det ene er reaktiv etterforskning og det andre er proaktiv etterforskning (Stelfox, 2009). Reaktiv etterforskning er det som ses på som den tradisjonelle etterforskningen. Politiet kommer inn etter at noe har skjedd og skal sikre sporene. I en proaktiv etterforskning derimot vil politiet starte etterforskning i forkant av at det straffbare har skjedd, eventuelt etterforske det parallelt mens det straffbare pågår. De kan begge inneholde skjulte etterforskningsmetoder, men som oftest forbindes reaktiv etterforskning med de tradisjonelle etterforskningsmetodene, og proaktiv etterforskning med de skjulte etterforskningsmetodene. De skjulte etterforskningsmetodene vil ofte være nødvendige for å oppklare alvorlig kriminalitet hvor det vanligvis ikke er noen ofre som anmelder. Dette

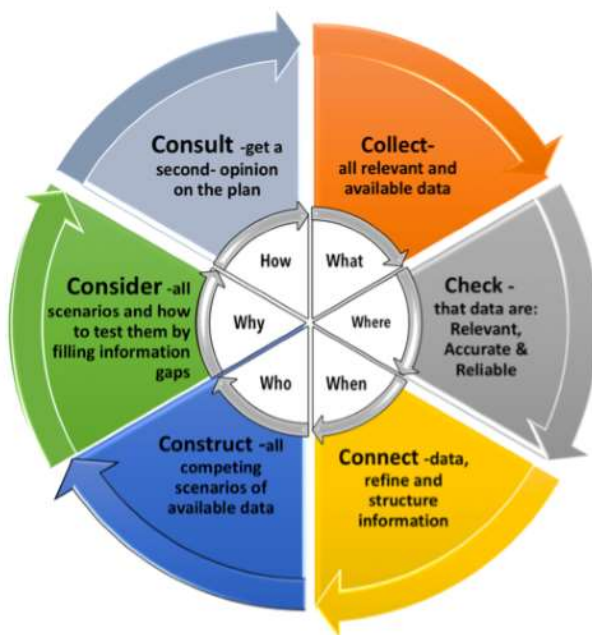
kan være kriminalitet som smugling, narkotika, menneskehandel, eller annen grov kriminalitet (Bjerknes & Fahsing, 2018). Gjennom fremveksten av den organiserte kriminalitet på 90-tallet, og innsatsen mot narkotikalovbrudd, har de skjulte metodene utviklet seg (Larsson, 2018). Stadig nye metoder har blitt gjort tilgjengelig, og i 2005 fikk norsk politi en mulighet til å starte etterforskning i den hensikt å avverge en alvorlig handling som er i ferd med å skje, da straffeprosessloven §222d kom inn i Ot. prp. nr. 60 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005), men ble senere endret i prop. 68 L (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016). Forskjellen var at kravene til igangsetting ble noe nedjustert. Denne hjemmelen gir politiet adgang til å benytte seg av hele verktøykassen når det gjelder skjulte etterforskningsmetoder. Da den er svært inngripende, gjelder den kun de mest alvorlige forholdene. Etter den nevnte endringen i 2016 omhandler nå straffeprosessloven §222d drap, ran og grov narkotika som er utøvd som ledd i organisert kriminalitet og terrorhandlinger.

Et vesentlig moment er at når etterforskning er iverksatt vil det være straffeprosessloven som blir gjeldende. I dette vil det også ligge at den personen som etterforskningen retter seg mot, vil ha krav til innsyn i saksdokumentene. Dette kommer frem i straffeprosessloven §242, men også i den europeiske menneskerettighetskonvensjon art. nr. 6 om fair trial. Derimot er det noen enkelte unntak hvor man har en viss adgang til å nekte innsyn. En har via rettspraksis en viss adgang til å holde inngangsupplysninger borte fra sakens dokumenter (Bruce & Haugland, 2018). Dette kom fra høyesterettsdom som avsa at politiet hadde en viss adgang til å holde borte tysteropplysninger, tips fra publikum og arbeidsnotater (Rt. 1993 s. 1121). Dette ble brakt videre i proposisjon nr. 147 L som fastholdt at påtalemyndigheten fortsatt måtte ha en skjønnsmessig adgang til å holde informantopplysninger, spaningsopplysninger og tips fra publikum ute av sakens dokumenter om de kun dannet grunnlag for etterforskningen. Slike opplysninger kan holdes skjult gjennom å skaffe alternative innganger gjennom spaning eller annet liknende arbeid (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013)

Derimot vil det etter oppstart av etterforskning *ikke* være samme adgang til å holde slik informasjon borte fra saken (Bruce & Haugland, 2018). Dette må da gjøres via gjeldende regler i straffeprosessloven. Da har man adgang til å holde borte saksdokumenter i sin helhet. Dette kommer frem av reglene i straffeprosessloven 242a og kan være opplysninger som er til fare for noens liv eller helse, eller å avsløre politiets metoder. Disse opplysningene kan ikke brukes som bevis, men kan ha blitt benyttet som grunnlag for å få iverksatt tvangsmidler jfr. straffeprosessloven 242a 3.ledd.

Når etterforskning er iverksatt vil det være en prosess for å samle inn informasjon. Denne prosessen skal søke å finne svaret på det som egentlig skjedde (Innes, 2003). Dette vises også i Hald sin etterforskningsstjerne hvor det søkes å finne svar på såkalte 5HN: hvem er involvert, hva har skjedd, hvor og hvordan har det skjedd, når skjedde det og hvorfor det skjedde (Hald, gjengitt i Fahsing, 2013)

Flere modeller har blitt benyttet for å beskrive etterforskningsprosessen (ACPO, 2005; Bjercknes & Johansen, 2009; Stelfox, 2009). Fahsing (2016) beskrev denne prosessen med de 6 C'er; collect, check, connect, construct, consider og consult. Informasjon må først innhentes og deretter må den kontrolleres for relevans og pålitelighet. Når dette er gjort må en sette sammen informasjon fra de ulike kilder man har for å få oversikt over hva man vet og ikke vet. Når man har den oversikten utvikles det konkurrerende hypoteser, og det utarbeides relevante informasjonsbehov som kan drive etterforskningen videre gjennom nye etterforskningssteg. I denne prosessen bør man alltid få en «second-opinion» fra andre, om de vurderingene man har gjort, og de man planlegger å gjøre videre (Bjercknes & Fahsing, 2018). Prosessen vises med følgende figur:

Figur 4: Etterforsknings sirkelen

(Hentet fra: Fahsing, 2016, s. 20)

Etterforskningsprosessen håndteres av en påtalefaglig etterforskningsleder og en politifaglig etterforskningsleder, eller en etterforsker om dette ikke er utpekt. Det er påtalemyndigheten som etter straffeprosessloven §225 jfr. Påtaleinstruksen 7-5 har det øverste ansvaret for

etterforskningen. Påtalemyndigheten kan dermed gi pålegg om det skal iverksettes etterforskning og hvordan etterforskningen skal gjennomføres. Når det gjelder den praktiske gjennomføringen er det den politifaglige etterforskningslederen som får ansvaret med at den gjennomføres etter gjeldende faglige standarder. Den politifaglige etterforskningslederen må sørge for at etterforskningen gis nok ressurser med riktig kompetanse. Både påtalefaglig- og politifaglig etterforskningsleder skal samarbeide og planlegge gjennomføringen. I dette ligger det et ansvar å utarbeide en etterforskningsplan i de saker hvor det er krav. De har begge et ansvar å sikre at etterforskningen holder god kvalitet, samt ivaretar rettsikkerheten og objektivitetsprinsippet. Straffesaksbehandlingen skal følge de overordnede mål fastsatt av Riksadvokaten. Disse målene har vært å ivareta høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. I 2018 ble det gitt ut et nytt kvalitetsrundskriv som beskrev disse kravene nærmere (Riksadvokaten, 2018a). Selve gjennomføring av etterforskningskritt ivaretas av etterforskere (Riksadvokaten & Politidirektoratet, 2017).

2.3 Likheter og ulikheter mellom etterretning og etterforskning

Setter man etterretning- og etterforskningsprosessen opp mot hverandre ser man at det finnes flere likheter. Begge inneholder elementene om å innhente informasjon, som skal analyseres og til slutt ende som et produkt. Produktene skal være troverdige og av god kvalitet. Av den grunn er *objektivitet* et viktig prinsipp for etterretning (Politidirektoratet, 2020a). Dette ser vi også igjen i etterforskning, hvor prinsippet er nedfelt i straffeprosessloven §226. Begge fagfelter må av den grunn være oppmerksomme på ulike fallgruver, hvor bekreftelsesfellen er en av de mer kjente (Ask, 2013). Bekreftelsesfellen kan påvirke den videre informasjonsinnhenting hvor man da forsøker å bekrefte sine antagelser (Ask & Granhag, 2005; Bryant, 2019; Heuer, 1999; Innes, 2003). Man setter søkelyset på en utpekt mistenkt, og blir preget av et tunnelsyn. I flere straffesaker som har vært utsatt for justisfeil, har dette tunnelsyn vært representert (Findley & Scott, 2006). En strategi som kan motvirke slike bekreftelsesfeller er å identifisere, og ved bruk av abduksjon teste alternative *hypoteser* (Fahsing, 2016; Rachlew & Fahsing, 2015) Hypoteser benyttes også i etterretning. Gjennom å sette opp flere alternative hypoteser vil man ved bruk av abduksjon, søke å finne den beste forklaring (Heuer, 1999; Rønn, 2013). Det kan komme frem store mengder informasjon gjennom etterforskning. En del av denne informasjonen kan være helt uvesentlig. Det skal allikevel på bakgrunn av dette tas beslutninger og gjøres vurderinger (Innes, 2003). Dette kan også overføres til etterretning som inneholder de samme elementer. For å kunne ettergå de

beslutninger og vurderinger som har blitt tatt er derfor *notoritet* viktig prinsipp for både etterforskning (Bjerknes & Fahsing, 2018) og etterretning (Politidirektoratet, 2020a). *Notoritet* trekkes også frem som et effektivt mottiltak mot bekreftelsesfeller.

Høyere krav til dokumentasjon vil kunne lede til økt følelse av ansvar, noe som igjen vil øke motivasjonen for å treffe presise beslutninger. Dessuten vil selve prosessen med å skrive ned tanker og begrunnelser tvinge etterforskerne til å vurdere alternative forklaringer til informasjonen de samler inn. (Rachlew, 2009, s. 31)

Når det gjelder ulikheter vil jeg trekke frem tre momenter. For det første vises det til i Innes, (2003) at det er selve *sluttproduktet* som er ulikt mellom etterretning og etterforskning. Begge fagfelt omhandler innhenting og analyse av informasjon, men der hvor kunnskapen benyttes for å beskrive fremtidig handlingsrom for etterretning, vil det for etterforskning benyttes som bevis (Innes, 2003). En tilsvarende forklaring kan vi se hos Bruce Berkowitz (2003, gjengitt i Breakspear, 2013) hvor han kommenterte ulikhet mellom etterforskning og etterretning. Der hvor etterforskning ofte kommer i ettertid av en hendelse og søker etter bevis for hva som har skjedd, skal etterretning aldri bevise noe. Etterretningen hovedmål er derimot å informere om noe som kan komme til å skje. I og med at predikering er et slikt viktig element i etterretning opererer etterretningsprodukter med forskjellige sannsynlighetsgrader for å vise til denne usikkerheten. Disse gir mottaker en mulighet til å vurdere hvilke vekt en skal tillegge opplysningene (Politidirektoratet, 2020a). Etterretning vil dermed ikke være den hele og fulle sannhet (Gill & Phythian, 2018). Kravet for etterforskning er derimot at noe må bevises utover enhver rimelig tvil om noen skal kunne dømmes for en straffbar handling (Innes, 2003; Kolflaath, 2015)

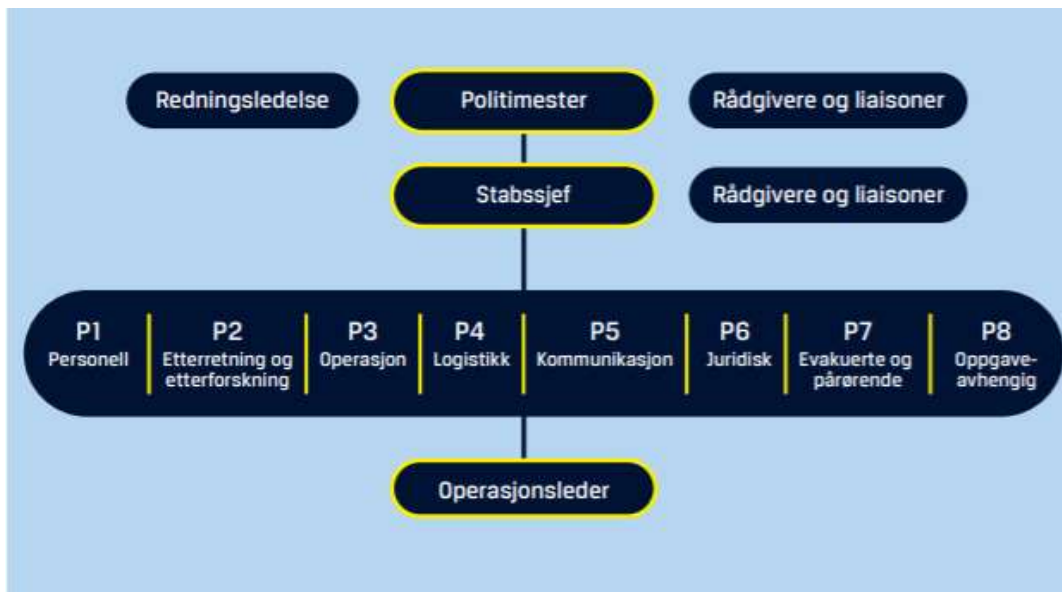
Dette fører også til at det kan være et annet *tidspress* for etterretning kontra etterforskning. En etterforsker kan søke etter alle mulige ledetråder, mens etterretning må levere et godt nok produkt til en fastsatt tid. (Berkowitz 2003, gjengitt i Breakspear, 2013). Dette da det ligger i etterretningens natur, at den må være i hende hos beslutningstagerne før en situasjon har oppstått slik at det fortsatt er mulig å iverksette tiltak, og ikke bare varsle om noe som nettopp har skjedd (Gentry, 2008; Hulnick, 2006; Jensen, 2012). I en pågående situasjon kan dette være svært utfordrende, for hvor lenge skal man perfektjonere etterretningsproduktet før man sender fra seg? Formidling til rett til tid er derfor et av de viktige prinsippene for etterretning (Politidirektoratet, 2020a)

En tredje og kanskje en av de viktigste ulikhetene er hvem som har *ansvaret*. Dette fører oss inn i det to-sporete system hvor justisdepartementet har ansvar for etterretningsvirksomheten, mens påtalemyndigheten med Riksadvokaten har ansvaret for etterforskningen. Det vil derfor være viktig å være bevisst på hva som er *formålet* informasjonsinnhenting, da dette vil være med å definere hvilke spor man er i (Riksadvokaten, 1999). Dette vil igjen få stor betydning for hvilke innhentingsmetoder som kan benyttes. Det er først ved iverksetting av etterforskning hvor den store verktøykassen med alle mulige tvangsmidler kan benyttes. Dette gir en helt annen mulighet for datainnsamling, enn hva tilfellet er i etterretningssporet alene.

2.3.1 Det utfordrende grenseskillet

Derimot er det ikke slik at det er svart-hvitt hvilke spor man jobber i. Det vil på et tidspunkt oppstå et grenseskille. Man kan av den grunn tenke seg at en innhentingsoperasjon vil kunne foregå i tre ulike retninger. Det ene er hvor det er helt etterretningsdrevet. Dette kan for eksempel være en situasjon hvor det foreligger ingen mistanker om noe straffbart, men man er ute og søker etter informasjon for å hindre at noe skal skje. For eksempel en typisk oppgave er et arrangement som skal arrangeres hvor en tidligere kan ha hatt utfordringer med ordensforstyrrelser. Den andre retningen er at det dreier seg om en ren hendelsesstyrt etterforskning. Det er ikke fare for at noe mer kan hende, og politiet driver en ren etterforskning. Et eksempel kan være politiet som har stoppet en person i promillekjøring. Den siste varianten, og det mest utfordrende, er en stor hendelse som enda ikke er avklart. Er det en enkeltstående hendelse, eller er det en hendelse i noe større? Eksempel er at det har vært et drap, men man frykter at det vil komme til å skje mer i form av et hevnoppgjør, eller terrorhandling. I slike ekstraordinære hendelser vil det iverksettes en stor etterforskning, og en kan komme til å benytte avvergende etterforskning. Beredskapsplan for etterforskning vil iverksettes, og etterforsknings-ko (EKO) vil etableres. EKO samler ulike fagledere på et sted og leder etterforskningen. Ut fra alvorligheten vurderes det om det settes stab og etterretningsko (Etr-KO) (Politidirektoratet, 2020b). EKO og Etr-KO vil da ligge inn under P2-cellen.

Figur 5: Politimesterens stabsorganisering (Hentet fra: Politidirektoratet, 2020b, s. 135)

Det er etterforskningen sin rolle inn i P2-cellen med EKO som er relativ ny, og ble tatt inn i stab – og lederutviklingsprogrammet først etter revideringen i 2017-2018. Samarbeidet mellom etr-KO og EKO kan by på noen utfordringer. Hvilke roller skal EKO og etr-KO ha? Hvem leder innhentingsarbeidet? Hvordan fordeles arbeidsoppgavene? Riksadvokaten (1999) gir en forklaring i rundskrivet om etterforskning (nr. 3/99), som tar for seg dette skillet. Selv om dette skrevet nå er gammelt er det fortsatt dette som er gjeldende hva angår forståelsen og rekkevidden av etterforskningsbegrepet (Politidirektoratet, 2016). Skrivet har også fått politisk oppslutning, og i 2005 kom det en proposisjon hvor grensen mellom etterforskning og annen politivirksomhet ble drøftet. I denne proposisjonen ble det fastslått at rundskrivet også i fremtiden vil være gjeldende:

Etter departementets syn bør grensen mellom etterforskning og annen politivirksomhet også i fremtiden trekkes opp med utgangspunkt i retningslinjene i riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999 (Etterforskning) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005, s. 42)

Proposisjonen kommer inn på flere problemstillingen omkring grensedragnings og det vises i proposisjonen til Riksadvokatens rundskriv nr. 3/99. Selv om undersøkelsene kan ha ulike formål holdes det fast på at så lenge det er et snev av etterforskning tilknyttet undersøkelsene vil det være reglene om etterforskning som er gjeldende. Noe annet ville ført til bytte av ansvaret, noe som vil ses på som prinsipielt uheldig, og være i strid med dagens tosporede system. Det fremheves at dette gjelder informasjonsinnhenting og bruk av tvangsmidler, og

ikke polititaktiske vurderinger som blir gjort under en aksjon (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005).

3. Metode

Ifølge Tjora (2017) er transparens i forskning et viktig kvalitetskrav, og gjennom dette kapitlet vil jeg derfor beskrive og diskutere min fremgangsmåte fra start til slutt. Her vil det komme frem hvilken metode jeg har valgt, redegjøre for hvilke valg som er gjort, og synliggjøre styrkene og svakhetene med valgene som er tatt. Da jeg selv er ansatt i politiet vil jeg skrive litt om den rollen og noen etiske refleksjoner opp mot det å «forske på sine egne».

3.1 Rollen som forsker

Innen både etterretning og etterforskning er objektivitet et sentralt prinsipp. Ikke ulikt følger forskning mange av de samme prosesser, hvor man gjennom innhenting av informasjon, skal kunne avkrefte eller bekrefte konkurrerende hypoteser (Ask, 2013). Kravet til objektivitet vil være av betydning for å få et pålitelig resultat (Hendricks, 2013). Derimot vil det være menneskelige kognitive prosesser som gjør det vanskelig å være objektive (Ask, 2013).

Å være åpen om sin egen forforståelse som kompetanse, erfaring eller om man har noe til felles med intervjuobjektene vil derfor kunne ha betydning. En vil ikke kunne være helt nøytral, og jeg vil kunne være farget av egne erfaringer. Sin egen forforståelse kan være med på å sette sitt preg på forskningen, og av den grunn er åpenhet om sitt ståsted viktig (Tjora, 2017). Min forforståelse er at jeg har jobbet innen begge fagfelter. Av den grunn har jeg selv fått føle følt på utfordringer og muligheter innenfor samhandlingen mellom etterretning og etterforskning, som betydde at jeg hadde mine tanker og ideer fra før. En slik erfaring kan være positiv da en blant annet er kjent med begreper, metodikk, og har selv kjent hvor «skoen trykker». Jeg har et engasjement innen dette, og det er en av grunnene for at jeg valgte en slik problemstilling. På den andre siden kan det også i verste fall bli negativt, da det er lett å bli påvirket av sin egen erfaring og søke informasjon som bekrefter sine synspunkt, såkalt bekræftelsesfelle. For meg var det derfor viktig å forebygge dette. Det kunne være gjennom å ha åpne spørsmål, for å ikke lede frem til ønskede svar.

En annen utfordring jeg møtte i min rolle som forsker er at jeg selv er ansatt i etaten, som skulle forskes på. Jeg blir en såkalt innside-innside forsker (Rachlew, 2010). Dette er en av etiske utfordringer jeg vil kunne møte i min forskning. De andre vil jeg senere adressere. Ved

å forske på egen etat kan jeg motta mer informasjon da jeg vil bli identifisert som politi. Jeg kan også inneha opplysninger jeg ikke vil kunne benytte uten å få tillatelse til dette. Av den grunn var det viktig for meg å være bevisst hvilke hatt en har på hodet (Bjørge & Myhrer, 2015)

Selv ser jeg både fordeler og ulemper med å ha en slik bakgrunn. Fordelen er at jeg kan bruke erfaringer og kunnskap til å få mer informasjon, og ikke minst mer presis informasjon, da jeg vet hva jeg skal spørre etter. Dette kan være som Kvale og Brinkman (2015) fremhever at ved å ha kunnskap om intervjuetemaet, kan en enklere komme frem med gode oppfølgingsspørsmål. En ulempe er at en kan bli forutinntatt. Jeg merket selv dette da jeg gikk gjennom enkelte transkriberinger. Jeg var godt kjent med fagspråket og enkelte ganger burde jeg stilt oppfølgingsspørsmål nettopp for å få intervjuers *egen* beskrivelse av fagspråket.

3.2 Valg av forskningsdesign og metode

Selve prosessen startet med et møte med min veileder. Her drøftet vi problemstillingen og sentrale beslektede begreper. En tanke jeg hadde var at begrepet etterretning brukes ulikt og at dette må være en vesentlig del av oppgaven. Jeg ønsker videre å se hvordan dette var i ulike miljøer.

Deretter diskuterte vi fremgangsmetode. Innen forskning har man to metoder. Det er kvantitativ metode og kvalitativ metode. Grovt sett kan en si at kvalitativ forskning heller mot det induktive hvor en søker forståelse og utvikle teorier, mens kvantitativ forskning er mot det deduktive og prøver å forklare eller teste eksisterende teori (Tjora, 2017). Innen kvantitativ metode vil innsamlingen omhandle av data som tall, mens kvalitativ metode er innsamling av data i form av tekst (Fekjær, 2015). De kvalitative metodene kan være observasjonsstudier til intervjuer eller tekstanalyser (Skilbrei, 2019).

Fenomenologi er en tilnærming innen kvalitativ metode og skal gi svar på hvordan en person oppfatter et fenomen. Når det gjelder å beskrive erfaringer til et fenomen er kvalitativ metode et godt verktøy (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2016). Det er de subjektive oppfattelser man er ute etter. I dette prøver man å utforske hvilke erfaringer, og synspunkter en person har på et gitt fenomen. Målet er å gi økt forståelse og innsikt (Johannessen et al., 2016).

I min oppgave var målet å kunne få frem erfaringer knyttet til utfordringer og muligheter i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning. For å kunne besvare dette spørsmålet vurderte jeg om en feltstudie, angående hvordan en samhandlet i EKO, kunne være aktuell.

Dette falt jeg fort bort fra da det ofte er hendelsesstyrt som ville gjort det svært krevende på den tiden en har til rådighet. I tillegg kunne jeg i slik situasjon fått tilgang til taushetsbelagt informasjon som også kunne blitt en utfordring. Et annet alternativ var å lage en spørreundersøkelse. Hvis en hadde hatt klare retningslinjer å følge, kunne en slik kvantitativ metode vært egnet dersom en ville hatt etterprøvd hvordan retningslinjene ble fullt i praksis. Derimot var ikke min hensikt å kartlegge en slik status. Jeg ønsket å dykke dypere inn i materien. Målet med dette var å kunne forske på hvordan enkelte ser på samhandlingen mellom etterforskning og etterretning, og hvilke utfordringer og muligheter man her møter på. I slike prosjekter hvor en trenger noe fleksibilitet og det er lite forskning fra før, er kvalitative metoder godt egnet (Thagaard, 2013). Derfor besluttet jeg at intervju var en passende metode, opp mot oppgavens rammer.

3.3 Det kvalitative forskningsintervju

En av de mest brukte metodene innen kvalitativ forskning er intervju (Johannessen et al., 2016). Det kan gjennomføres i form av gruppesamtaler, eller en til en.

Formålet med det kvalitative forskningsintervjuet er å søke hente ut intervjuobjektene egne opplevelser om gitte tema (Kvale & Brinkmann, 2015). Slike intervjuer egner seg om man ønsker beskrivelser om hvordan hendelser forstås (Skilbrei, 2019). Intervjuet kan ses som en styrt samtale, hvor en går dypere inn for å beskrive et fenomen (Kvale & Brinkmann, 2015).

Et intervju kan tilrettelegges på flere ulike måter alt fra en fast struktur med gitte spørsmål på den ene siden, til bruk av en mer fleksibel intervjuguide på den andre siden. Kvale & Brinkman (2015) snakker her om det semistrukturerte intervjuet. Jeg beskriver dette nærmere litt senere i oppgaven da jeg valgte å bruke metodikken bak det semistrukturerte intervjuet.

Jeg valgte å ta lydopptak av intervjuene. Dette hadde flere fordeler. Først og fremst kan jeg være mer involvert i selve samtalen, i motsetning til at en er opptatt med å ta notater (Thagaard, 2013). Dette gjør at jeg også kan konsentrere meg om å lytte mer. Denne formen for intervju var noe som også var kjent for intervjuobjektene, da de alle jobber i politiet. Det som derimot var veldig viktig, og som jeg var spesielt bevisst på, er at nå var det intervjuobjektene selv som skulle stilles spørsmål.

Jeg hadde også et ønske om å være fysisk til stede i intervjuene. Dette kan være med på å skape en god ramme rundt intervjuet (Tjora, 2017). Ulempen med dette var at det ville være svært krevende ressursmessig da jeg hadde fire ulike distrikter. Jeg valgte derfor å foreta

intervjuene over videolink. Fordeler med dette var at jeg kunne gjennomføre flere intervjuer på kortere tid. En ulempe vil kunne være at en ikke møter intervjuobjektet fysisk, da en slik vil kunne oppdage kroppsspråket enklere. Dette kan igjen føre til at en oppdager noe som ble utydelig og har da mulighet til å forklare det nærmere. Da jeg hadde valgt 4 distrikter var det noen som kunne være tilgjengelig opp mot fysisk oppmøte. Derimot ønsket jeg minst mulig variabler for å kunne være sikker på at det ikke er andre elementer som påvirker svarene jeg fikk. Av den grunn ble valget å gjennomføre alle intervjuer over video.

3.4 Intervjuguide

Et intervju kan ha ulike former fra ustrukturert til strukturerte intervjuer (Thagaard, 2013). Mellom disse ytterpunktene finner man det semistrukturert intervjuet. Det tar utgangspunkt i en intervjuguide for å ivareta struktur, men åpner for mer fleksibilitet ved at intervjuer kan ta tak i temaer som fremkommer underveis i intervjuet (Thagaard, 2013). Dette gir en mulighet for forsker til å endre spørsmålsstilling underveis utfra intervjupersonens fortellinger. På denne måten kan en få tak på mer informasjon enn om man ikke hadde denne form for fleksibilitet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Intervjuguiden utarbeidet jeg utfra mine forskningsspørsmål og utformet flere underspørsmål. Disse spørsmålene mente jeg ville hente ut relevant informasjon for å besvare forskningsspørsmålene. Spørsmålene svarer som hovedpunkt på hva og hvordan, da dette bør benyttes fremfor hvorfor. Dette for å få intervjuobjektene opplevelser og beskrivelser, mens det blir forskerens oppgave å svare på hvorfor (Kvale & Brinkmann, 2015).

En fordel med å benytte semistrukturert intervju var at selve rammen var lik for intervjuobjektene. Jeg fikk stilt dem de samme nødvendige spørsmål, samtidig som det oppstod enkelte anledninger for at jeg kunne gå videre, og spørre mer utdypende om temaer intervjuobjektene selv tok opp. På den måten fikk jeg frem mer informasjon, enn om jeg kun hadde fulgt intervjuguiden.

Spørsmålene ble utformet til å være åpne. Jeg var bevisst på å ikke stille ledende spørsmål da disse kan gi forutsigbare og mindre informasjon enn åpne beskrivende spørsmål (Skilbrei, 2019). Åpne spørsmål er jeg selv godt kjent med, da det er samme måte vi bedriver politiavhørene på. I ettertid ser jeg også et spørsmål som jeg burde stilt. De fleste av intervjuobjektene var inne på utfordring opp mot grensen mellom etterforskning og etterretning. Min tolkning ut fra svarene jeg fikk, var at det ikke var rutiner for å avgjøre hvor

denne grensen gikk. Dette da det blant annet var flere av intervjuobjektene som fortalte om to virksomheter som arbeidet parallelt eller samkjørte innhenting. Spørsmålet jeg kunne stilt for å ha fått dette 100 % er om man i det praktiske arbeidet har metoder for å markere hvor et eventuelt skille mellom etterforskning eller etterretning går.

Når intervjuguiden var ferdig, ble den sendt inn som vedlegg i søknaden til norsk senter for dataforskning. Dette for at de kunne ta vurdering om guiden ivaretar personvern hensynet, og den ble her godkjent. Jeg testet ikke intervjuguiden på forhånd. Dette kunne jeg ha gjort, men på grunn av erfaringene en har gjennom avhør valgte jeg bort dette. Jeg la inn god tid på å utforme intervjuguiden og mener jeg var godt forberedt til intervjuene. Etter de første intervjuene var det et spørsmål som muligens fremsto litt utydelig. Jeg endret ikke spørsmålene, men forsøkte å forklare det på en annen måte til de resterende intervjuobjektene. Et intervjuobjekt trakk også inn et tema angående Riksadvokatens prioriteringsskriv som jeg ikke hadde tenkt på. Det var noen intervjuobjekter igjen å intervju, og jeg valgte å stille spørsmålet om dette temaet også til dem.

3.5 Utvalg

Når det gjaldt å finne intervjuobjekter som kunne belyse problemstillingen i oppgaven, tenkte jeg det kunne være ekstra nyttig dersom jeg satte søkelys på distrikter, som hadde gjennomført øvelse Nordlys. Et av læringsmålene i øvelse Nordlys er nettopp å se på samhandlingen mellom etterretning og etterforskning (Politihøgskolen, 2018, 2019).

Tanken min var at dersom et distrikt har gjennomført denne øvelsen vil det nok ha vært en diskusjon i forkant hvor det er satt i gang en prosess for hvordan samhandlingen skal løses på en best mulig måte.

Jeg valgte å ta kontakt med personer i ulike distrikter, med den hensikt å få et intervjuobjekt fra hvert miljø. Måten jeg tok kontakt på var via brev til ulike politidistrikter, men det var kun et distrikt som svarte. Etter å ha tatt kontakt med politihøgskolen om fremgangsmåte for å rekruttere intervjuobjekter, var beskjeden at jeg selv kunne søke å få kontakt med personer i ulike distrikt. Dette ble gjort og jeg kontaktet i hovedsak personer innen fag og opplæringsapparatet (FOA). Jeg støtte på noen utfordringer underveis da det var ulike retningslinjer fra distrikt til distrikt. Enkelte distrikt ønsket en søknad som gikk til Politimester om valg av intervjuobjekt til prosjektet. Andre hadde ikke slike retningslinjer. Det ble av den grunn noe variabelt i forhold til hvor raskt en fikk tak i intervjuobjekter. I de

distriktene hvor en måtte få godkjenning ble dette sendt. Gjennom FOA fikk jeg i retur forslag om flere aktuelle intervjuobjekter som passet mine kriterier. I ettertid ser jeg at jeg kunne spesifisert mer på kriterier. Jeg bad om personell i etterretningsfaglig stilling, og politifaglige etterforskningsledere som hadde erfaring med arbeid i EKO, eller etr-KO, gjennom reelle hendelser eller øvelser. Dette mente jeg ville gi meg personell med erfaring, men jeg kunne også hatt spesifisert i større grad hva jeg ønsket av kompetanse og antall års erfaring for å være helt sikker. I retur fikk jeg tilsendt lister med forslag til intervjuobjekter. Det var listet opp hvilke stilling de hadde, og av disse valgte jeg selv hvilke personer jeg ønsket innenfor etterretning og etterforskning. Personene som ble valgt ut, hadde alle stillinger som krever stor kompetanse og erfaring. Av den grunn mener jeg at dette tilfredstilte min tanke om å intervju personer, som hadde vært borti ulike problemstillinger ved samhandlingen mellom etterretning og etterforskning.

Da denne oppgavens mål var å identifisere utfordringer og muligheter i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning, hadde jeg behov for å få et godt nok utvalg av intervjuobjekter. Når det gjelder en kvalitativ undersøkelse, er det ikke en fasit på hvor mange intervjuobjekter en må intervju. Som det nevnes i Kvale & Brinkman (2015) vil antallet ofte ligge på 15 +/- 10. De nevner at det kan være fordel med mindre intervjuobjekter, for å bruke tiden på økt kvalitet i anledning for og- etterarbeidet. Johannessen et. al (2016) poengterer at en kan nå et metningspunkt til slutt, hvor man kan føle at ny informasjon ikke tilføres i særlig grad. Jeg hadde en diskusjon med min veileder om antallet og vi falt til slutt ned på 4 etterrettere og 4 etterforskere fra 4 ulike distrikter, da dette vil gi meg et godt datagrunnlag innen de ulike fagfelt, samtidig som det ikke ville bli for omfattende for oppgaven. Ut fra dette mener jeg at utvalget av antall intervjuobjekter var tilstrekkelig, også sett ut fra deres arbeidshverdag og erfaring. Hadde oppgaven derimot vært å finne ut om hvordan den generelle kompetansen innen etterretning og etterforskning var i norsk politi, burde utvalget vært mer tilfeldig valgt, samt at det kunne vært gjennomført en kvantitativ undersøkelse opp mot et større antall personer, for på den måten fått et representativt utvalg til å undersøke en slik type problemstilling.

Et annet alternativ opp mot hvilke utvalg jeg skulle intervju var å plukke ut observatører som hadde vært med å gjennomføre evalueringer av eksempelvis øvelse Nordlys. En problemstilling var derimot at via en slik evaluering ville rammene blitt en annen, og intervjuobjektene kunne beveget seg inn mot flere taushetsbelagte tema, som ikke var ønskelig. I tillegg har det, slik jeg kjenner til, ikke vært mange øvelser innenfor dette tema, og

flere observatører benyttes om igjen i evalueringene. Dette kunne ha ført til at det ble enkelt for andre å identifisere intervjuobjektene, noe som ikke var ønskelig i forhold til anonymisering av intervjuobjektene. En annen utfordring opp mot anonymisering var at politidistriktene ikke er helt likt organisert, og enkelte er mer transparente enn andre. Av den grunn har jeg valgt å ikke navngi distriktene som har bidratt i min forskning, da dette vil kunne medføre at intervjuobjektene lettere kan identifiseres. Av samme grunn har jeg heller ikke tatt med kjønn eller alder på intervjuobjektene. Anonymisering vil i denne avhandlingen være godt i varetatt da ingen vil kunne finne ut av hvem som til slutt ble valgt ut for å intervjues.

Det jeg kan si om utvalget jeg stod igjen med, er at det er fra 4 ulike distrikter. Distriktene varierer fra store til små distrikter. Noen distrikt har fått rendyrket roller, mens andre distrikt benytter «en mann, flere hatter». Dette kan gi noen utslag. For det første kan det få betydning for hvordan en selv ser på samhandlingen, og hvilke utfordringer og muligheter man har. Eksempel kan være en som sitter alene i begge fagmiljø, har ikke utfordring opp mot informasjonsflyt, men vil derimot ha en helt annen utfordring opp mot ressurser. For det andre var det også ulik organisering mellom distriktene, og erfaring for hvor ofte man hadde fått prøvd seg i EKO setting. Dette vil naturligvis gi sine utslag, da det vil være forskjell på et distrikt som har kommet langt i sin organisering i motsetning til et som er mer under utvikling. Dette synes jeg var spennende å undersøke, da det i slike settinger kan dukke opp «best practice» eksempler. Av intervjuobjektene var alle i en ledende rolle. Av den grunn hadde alle lang erfaring innen sitt fagfelt, og hadde tatt videreutdanninger innen sitt fagfelt. Enkelte var mer rendyrket enn andre da hadde jobbet med samme fagfelt i «alle år», mens andre hadde vært arbeidet med begge fagfeltene. I tillegg var det ulikheter hvor enkelte hadde flere «hatter» enn den rendyrkede rollen. Dette kan gi utslag på sin forståelse for eget og det andres felt.

3.6 Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført i perioden februar – mai. Jeg hadde planer om å kunne være ferdig med intervjuene innen mars. Dette gikk derimot ikke og i tillegg kom korona restriksjoner, som resulterte i at prosjektet ble noe utsatt. I forkant av intervjuene ble det sendt ut informasjonsskriv med samtykkeskjema. Informasjonsskrivet gav informasjon om hva som var problemstillingen og hva som var mine tre forskningsspørsmål. Detaljene for intervjuguiden ble ikke sendt ut. Dette hadde jeg drøftet med veileder og vi kom til den

beslutning at det ikke var ønskelig, da det var viktig at svarene til intervjuobjektene var basert i erfaringene de hadde, og ikke hva de styrende dokumentene tilsa.

Sett fra et annet hold kunne det ha medført både en fordel, men også en ulempe om intervjuobjektene hadde fått intervjuguiden på forhånd. De hadde da kunnet forberedt seg noe mer på spørsmålene, noe et intervjuobjekt nevnte at hadde vært ønskelig. På den andre siden kunne dette ha ført til at svarene ble mer justert opp mot hva en trodde forsker var ute etter.

Før intervjuet ble intervjuobjektene informert om at det ikke ville bli spurt om informasjon som var taushetsbelagt. Det var heller ikke behov for dem å si noe om hvor de jobbet slik at deres anonymitet ble ivaretatt.

Intervjuene hadde en varighet fra ca. 30 min til 1 time og 05 minutt. Ifølge Skilbrei (2019) bør intervjuene også avrundes. Jeg avrundet intervjuene med å spørre om det var noe mer som jeg burde vite som ikke var spurt om, samt takket intervjuobjektene for å ha stilt opp. Det å ha intervjuet over video var en ny erfaring for min del. Jeg syntes en fikk en annen kontakt enn hva en hadde gjort over telefon. På den andre siden synes jeg det krevde mer konsentrasjon for å være «til stede» over video enn ved et fysisk intervju.

3.7 Transkribering av intervju

Jeg valgte selv å transkribere intervjuene. Tjora (2017) fremhever viktigheten ved at man selv transkriberer da sjansen for at informasjonen mistet blir mindre. I tillegg vil en med dette øke sin egen kompetanse. Det er ved å transkribere at forsker lærer om intervjumetoden og høster erfaring om sin egen intervjustil (Kvale & Brinkmann, 2015).

Det kan være krevende å transkribere, da noe vil mistes på veien. Det vil være ulikt mellom det muntlig språk og det skriftlige. Det er fortolkninger, og en mister kroppsspråket (Kvale & Brinkmann, 2015). Selve lydopptaket var bra, og det var kun et par steder hvor jeg ikke hørte hva som ble sagt grunnet annen støy evt. utydelig tale. Under transkriberingen valgte jeg å ta bort ord som hmm, øh, åh. Dette for å gjøre det mer overkommelig å lese. En svakhet ved dette er at det kan ligge en del skjult informasjon i disse hjelpeordene for eksempel om et intervjuobjekt viser usikkerhet. Min oppgave var derimot ikke ute etter å finne selve kunnskapsnivået. Av den grunn mener jeg at slik informasjon ikke var avgjørende for resultatet, og valgte derfor å ikke ta dette med i transkriberingen.

Det forekom at intervjuobjektene gav opplysninger som kunne identifisert hvem de var, og hvor de jobbet. Slike opplysninger valgte jeg å ta bort fra transkripsjonene. Jeg hadde også en tanke for at jeg kunne bli sett på som politi, og ikke forsker etter hvert som intervjuene gikk. Av den grunn kunne det lettere tilfalle meg informasjon som en ellers ikke ville gitt. Dette ble ikke noe problem, men dersom dette skulle skje ville dette bli tatt bort fra transkripsjonen.

3.8 Analyse og bearbeiding av data

Etter at intervjuene var transkribert, måtte dataene analyseres. I kvalitative undersøkelser er analysen en viktig del, og som Tjora (2017) skriver er det her mye av potensialet ligger. Som det nevnes Johannessen et. al (2016) må data i kvalitative undersøkelser tolkes og det er forsker selv som har de beste forutsetningene til dette. Jeg valgte å benytte meg av tematisk analyse. Tematisk analyse er en fleksibel metode som kan benyttes innen kvalitativ forskning, og som ikke krever de forkunnskaper som andre analysemetoder (Braun & Clarke, 2006). Den benytter seg av en stegvis fremgangsmåte hvor man skal finne frem til temaer som man kan benytte videre. Dette gjør den ved å identifisere, analyse og beskrive mønstre som finnes i materialet som her er de transkriberte intervjuene.

Ved en tematisk analyse er det noen valg som må tas. Det kan være å bestemme seg for hva som skal telle som et tema, og om en skal velge induktiv eller deduktiv fremgangsmåte (Braun & Clarke, 2006). Jeg tenkte at temaene kunne være mønstre eller tilnærmet mønstre som kunne være relevante for forskningsspørsmålene. Jeg tok også et valg om å se på materialet induktivt, da induktiv metode tar utgangspunkt i det som kommer frem av data og finner frem tema basert på dette. I deduktiv metode har man allerede valgt seg tema og man leter etter data som passer til temaene (Braun & Clarke, 2006). Jeg valgte en induktiv fremgangsmåte fordi jeg ønsket å være åpen for det som kom frem i intervjuene og ikke la mine forhåndskoder prege analysen.

Jeg fulgte malen for tematisk analyse tilnærmet slik det beskrives i Braun & Clarke (2006). Første punkt blir å gjøre seg kjent med materialet. Allerede under transkriberingen begynner dette arbeidet. Etter at jeg hadde transkribert intervjuene leste jeg gjennom transkriberingene for å se om de faktisk svarte på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Når dette var gjort gikk jeg videre til steg to hvor jeg markerte utsagn og sitater som jeg fant relevante. Deretter laget jeg meg en tabell i excel hvor jeg førte opp disse markeringene. Disse fikk så en merkelapp, et undertema, som beskrev med korte ord hva de handlet om. Da jeg var ferdig

stod jeg igjen med 311 utsagn som var fordelt på 114 undertemaer. Når jeg analyserte disse undertemaene så jeg at mange av de var like. Dette kan ha en sammenheng med at jeg forsøkte å ikke la meg påvirke av de tidligere kodene. Deretter startet jeg neste steg hvor en søker etter hovedtemaer. Undertemaene ble da sortert og jeg satte disse inn hovedtemaer som jeg mente passet. Hovedtemaene jeg til slutt stod igjen med var følgende:

- Ledelse: Alt som hadde en beskrivelse av ledelse, havnet inn i denne kategori
- Juridisk: Alt av juridiske problemstillinger havnet her.
- Organisering: En del dreide seg om organisering, og ulike måter å arbeide på.
- Begrepsdefinisjon: Enkelte spørsmål handlet om hva en la i begrepene.
- Grensegang: Intervjuobjektene nevnte skille mellom etterretning og etterforskning som vanskelig. Hvor går dette skillet etc.? Det ble derfor laget et tema hvor svarene havnet.
- Etterretningsstøtte: Handlet om hva støtte etterretning kunne gi etterforskning eller andre.
- Etterforskningsstøtte: Handlet om hva støtte etterforskning kunne gi etterretning eller andre.
- IKT: Politiet har flere datasystemer og dette ble nevnt av flere av intervjuobjektene. Alt av IKT havnet i denne gruppen.
- Samhandling: Svar som gikk på samhandling ble sortert under dette hovedtema.
- Kompetanseheving: Når intervjuobjektene snakket om kompetanse ble disse lagt inn her.

Ved å ha dette oppsettet ble det enklere for meg å sammenligne og sortere ut svar som intervjuobjektene hadde gitt. Jeg lette etter likheter og ulikheter innad i fagområdene, samt sammenligne dette mot disse to fagområdene. På denne måten kunne jeg se om det fantes likheter og forskjeller mellom etterrettere og etterforskere.

Siste steget innen tematisk analyse er å skrive rapport om resultatene. Jeg hadde allerede tre forskningsspørsmål. Jeg var bevisst på å ikke bruke disse under analysen da dette kan være fallgruve i denne måte å analysere på (Braun & Clarke, 2006). Av den grunn benyttet jeg ikke forskningsspørsmålene før hele analysen var ferdig. Når den var ferdig, gikk jeg gjennom temaene og plukket ut det jeg så var relevant for å kunne besvare mine spørsmål. Noen temaer kan være relevante for flere spørsmål. Resultatene er av den grunn presentert ved at jeg

besvarer hvert forskningsspørsmål.

3.9 Forskningsetikk

En klar etisk problemstilling er å forske på egen etat som jeg allerede har beskrevet, men det finnes også andre etiske dilemmaer. Etikk tar for seg vurderinger av hva som er rett og galt (Johannessen et al., 2016). Gjennom den kontakten en får mellom forsker og intervjuobjekt vil forsker inneha et etisk ansvar. Forsker må kunne vise redelighet og nøyaktighet (Thagaard, 2013). Videre vil jeg beskrive enkelte etiske problemstillinger jeg kom borti.

3.9.1 Søknad

Når forskning omhandler behandling av personopplysninger, må dette søkes om (NESH, 2016). Det er norsk senter for forskningsdata (NSD) som behandler disse søknadene. I min intervjuguide holdt jeg ute spørsmål som kunne identifisere deltakerne. Derimot ble opptakene tatt på lyd. Dette er en personopplysning og jeg måtte av den grunn søke til NSD. Jeg sendte inn min intervjuguide og beskrev prosjektet, hvorpå NSD godkjente søknaden. I svaret fra NSD stod det derimot at innhenting av opplysninger i politiet måtte søkes om til politidirektoratet. I vedlagte link fikk en vite at i tilfeller hvor en ikke ber om taushetsbelagt informasjon trengte en ikke søke. Jeg tok opp spørsmålet om søknad til politidirektoratet opp med Politihøgskolen, og min veileder. Med utgangspunkt i det jeg ønsket å undersøke var det enighet om at det ikke var nødvendig med søknad til POD. Dette da jeg ikke var ute etter taushetsbelagt informasjon. Informasjon ligger allerede åpent tilgjengelig, og jeg var kun ute etter praktiske erfaringer knyttet til dette.

Da jeg var kjent med enkelte evalueringsrapporter som omhandlet samhandling mellom etterretning og etterforskning ønsket jeg å få tilgang til disse. En del av disse var også taushetsbelagt. For å ikke sammenblande min rolle i politiet og som forsker sendte jeg av den grunn en innsynsbegjæring til POD. POD godkjente innsynsbegjæringen og jeg fikk tilsendt to nedgraderte evalueringsrapporter.

3.9.2 Fritt og informert samtykke

Et krav innen forskningen er at det skal foreligge et fritt, informert og uttrykkelig samtykke (NESH, 2016). Dette innebærer at en person skal ha klart for seg hva en samtykker til, hva prosjektet handler om og hva det innebærer å delta. Jeg laget samtykkeskjemaer som hver deltaker fikk tilsendt. Det kan derimot stilles spørsmål med hvor fritt samtykke er når det er en kollega som ønsker å foreta intervju. En kan føle en kollegial forpliktelse til dette

(Rachlew, 2010). Dette var noe jeg forsøkte å være bevisst på. Av den grunn valgte jeg å ikke spørre personer som jobbet i mitt eget distrikt. Det ble også beskrevet i samtykkeskjema at deltakelse var frivillig. Jeg opplevde ingen intervjuobjekter stille spørsmål om dette, heller det motsatte. Flere av intervjuobjektene virket interesserte og engasjerte på fagfeltene sine. Flere av dem spurte om de også kunne få tilsendt oppgaven da den ble ferdig. Dette ser jeg på som indikatorer på at samtykket til deltakelsen har vært fritt.

3.9.3 Konfidensialitet

Alle personopplysninger skal behandles etter gitte krav. De skal lagres forsvarlig og etter samtykke. Alle intervjuobjektene fikk tilsendt samtykkeskjemaer. Samtlige samtykket til lagring av personopplysninger, i mitt tilfelle lydopptaket. Dette ble lagret på politihøgskolen sine egne systemer som ivaretar kravene til slik lagring. For å ivareta intervjuobjektens rett til konfidensialitet ble ikke samtykkeskjemaene oppbevart i lag med lydopptakene. Disse ble oppbevart på eget kryptert område. I anledning i intervjuene gav jeg også i starten informasjon at det ikke var nødvendig å komme med informasjon som kunne identifisere de. Dette være seg hvilke distrikt de jobbet, deres navn eller andre opplysninger som andre kan gjenkjenne. Et par intervjuobjekter oppga opplysninger underveis som distrikt og hvor de jobbet. De ble da minnet på at slikt ikke var nødvendig og jeg fjernet opplysningene da jeg transkriberte.

3.9.4 Taushetsbelagte opplysninger

Da politiet har regler som angår taushetsplikt var det viktig for meg å poengtere dette ovenfor intervjuobjektene. I kontakten med intervjuobjektene skrev jeg at det ikke ville bli spurt etter taushetsbelagt informasjon. Dette gjentok jeg i forkant av intervjuene. Jeg opplevde derfor ikke dette som et problem.

3.10 Forskningens kvalitet

Gjennom de foregående kapitlene har jeg beskrevet mine valg og metoder. Dette er med på å gjøre forskningen transparent, slik at andre kan vurdere kvaliteten og er et viktig krav når det forskes (Tjora, 2017). Innen den kvantitative forskning er begrepne reliabilitet og validitet viktige kriterier (Johannessen et al., 2016). Disse kan også benyttes i den kvalitative forskning. I tillegg vil begrepet generaliserbart være en tredje indikator for kvalitet (Tjora, 2017). Disse tre begrepene vil jeg beskrive nærmere og vise til hvorfor jeg mener at disse er oppfylt.

3.10.1 Reliabilitet

Reliabilitet og validitet er begreper som i utgangspunktet var knyttet til kvantitativ forskning. Reliabilitet viser påliteligheten til dataene som samles inn (Johannessen et al., 2016), og det viktige spørsmålet er om det vil det være mulig for en annen forsker å komme frem til de samme resultatene. Reliabilitet vil i et kvalitativt perspektiv kunne handle om påliteligheten i intervjuet, transkriberingen og analysen (Kvale & Brinkmann, 2015). For at andre skal kunne vurdere reliabiliteten vil det være viktig å beskrive hele sin prosess, hvordan arbeidet er gjennomført og hvilke metoder som er benyttet.

Selv har jeg valgt en kvalitativ undersøkelse. I kvalitativ forskning vil det være vanskelige å gjenskape like resultater slik en kan få til ved kvantitative undersøkelser. Alle personer har ulik erfaring, kunnskap, og ikke minst persepsjon. En annen forsker ville kunne oppdaget andre momenter enn hva jeg har sett. For å bøte på dette vil det i kvalitativ forskning være vesentlig å dokumentere sin egen fremgangsmåte, og ikke minst sin egen bakgrunn og forforståelse (Johannessen et al., 2016; Tjora, 2017). Jeg har i dette metodekapittelet beskrevet min bakgrunn og den prosessen jeg har gjort opp mot de valg som er tatt fra start til slutt. Der hvor jeg kunne tatt andre valg, har jeg forsøkt å drøfte svakheter og styrker ved de valgene jeg tok. Mitt mål med dette er å gjøre oppgaven så transparent som mulig, slik at andre lesere kan vurdere oppgaven. I tillegg nevner Tjora (2017) at reliabiliteten kan styrkes ved bruk av lydopptak. Dette da man kan komme med sitater fra intervjuobjektet. I min undersøkelse har jeg valgt å benytte enkelte sitater. I kvalitativ forskning er det ingen regel om at sitatsjekk skal nyttes (Tjora, 2017). For meg var det et ubevisst valg, men det ble tatt med som et punkt i samtykkeerklæringen, om intervjuobjektene ønsket sitatsjekk. Alle intervjuobjektene ønsket å lese gjennom eventuelle sitater. Sett i ettertid vil dette bidra til å styrke påliteligheten ved at sitatene blir kvalitetssjekket av intervjuobjektene selv. Dette kan fjerne misoppfattelser som kan ha oppstått enten gjennom selve intervjuet, eller i etterarbeidsprosessen. En svakhet med dette er at intervjuobjektene justerer sitt utsagn, selv om det tydelig kommer frem på lyd hva som ble sagt. Dette kunne blitt et dilemma om en da skal ta det med eller ikke. Av de sitatene jeg ønsket å benytte meg av var det ingen som hadde motforestillinger på at deres sitat ble benyttet. Det var et par av intervjuobjektene som syntes sitatene var litt korte for å få sammenhengen med settingen de ble fortalt i. Dette var en nyttig tilbakemelding og få, og noe jeg ble ekstra påpasselig med å kontrollere hvordan sitatene ble benyttet.

3.10.2 Validitet

Validitet i kvalitativ forskning viser til om en metode undersøker det vi faktisk ønsker å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvale & Brinkmann (2015) viser til at en forsker må ha validitet i fokus gjennom hele forskningsprosessen som omhandler valg av tema, planlegging, intervjuing, transkribering, analysing, validering og rapportering. Det er dermed ikke nok å bare se på validering som en sluttkontroll (Kvale & Brinkmann, 2015). Har den valte metoden vært den korrekte metode, som muliggjorde de riktige spørsmålene? For å kunne vurdere undersøkelsens validitet blir det å beskrive sin metode og spørsmål, samt vise til sine etiske prinsipper viktig (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har beskrevet min forforståelse da dette kan påvirke både intervjuene, men også selve tolkningen av data. Jeg har vist mine forskningsspørsmål som ble utformet i lag med problemstillingen og var bevisst på å jobbe induktivt med analysen for å påvirke resultatene minst mulig. Når det gjelder om metoden faktisk svarer på det vi ønsker å finne ut av nevnes det i Johannessen et al (2016) at intervju vil kunne få frem detaljerte beskrivelser av det vi ønsker å undersøke.

I oppgaven min har jeg intervjuet personer som har erfaring omkring samhandling mellom etterretning og etterforskning. Erfaringene er hentet fra intervjuobjektene eget ståsted og dette kan dermed medføre en svakhet i oppgaven. Jeg vurderte feltstudier for å se hvordan samhandling fungerte i EKO. Dette ville derimot skapt en del utfordringer omkring taushetsplikt og omfang av oppgaven. For å bote med dette, falt jeg derfor ned på kvalitativt intervju. Jeg valgte flere distrikter, samt personell innen ulike fagfeltene. Det kan være ulike utfordringer ut fra hvor stort distriktet er, og ikke minst hvor langt en er kommet i organisering og kompetanseheving innenfor feltet. Hvor overførbart prosjektet er, diskuteres av den grunn i neste punkt.

3.10.3 Generaliserbart

Når det snakkes om generaliserbart som en kvalitetsfaktor betyr dette hvor overførbart forskningen er til andre områder (Tjora, 2017). Tjora (2017) nevner videre at en i enkelte forskningsprosjekter ser på et spesifikt tema. Av den grunn er det ikke alltid like overførbart. I mitt prosjekt har jeg valgt et spesifikt tema. Utfra tema mitt, kan det stilles spørsmål med hvor overførbart dette er til andre felt. Alle resultater vil ikke kunne overføres. Dette kan være på grunn av at det følger andre lover, og en annen organisering. Derimot vil enkelte resultater kunne være overførbart til andre fagfelt i politiet. Selve fagfeltet etterretning skal danne beslutningsstøtte for de andre virksomhetene i politiet. Ser man på bruken av etterretning vil alle fagfelt kunne gi støtte, men også støttes av etterretning. For å kunne opprette gode

produkter vil etterretning være avhengig av informasjon inn. Dette kan komme fra de andre fagfeltene slik som for etterforskning. På den andre siden vil det ferdige produktet være til for ledelsen som skal sette i verk tiltak. Tiltakene kan være etterforskning, men også andre fagfelt som for eksempel forebyggende. Hvordan etterretningsprodukter tas i bruk, og kommuniseres vil derfor være av betydning for alle fagfelt.

Et annet punkt for generaliserbart er hvor representative resultatene er (Bukve, 2016). Jeg har et utvalg på 8 personer slik at mine resultat vil ikke være representative for hele politiet. I tillegg er utvalget hentet fra 4 ulike distrikt. Det har vært noen likheter, men også en del ulikheter mellom svarene. Flere av ulikhetene mellom svarene kan skyldes organiseringen. Da samhandling er relativt nytt, vil oppgaven kunne være et bidrag i å utvikle dette videre. Resultatene i min forskning vil kunne gi en større innsikt, gjennom å ha innhentet erfaringer fra et valgt tema, noe som også er formålet med kvalitative intervju (Thagaard, 2013). Resultatene kan benyttes videre i annen forskning, eller som grunnlag til å se om det er rutiner og metodikk som bør forbedres eller deles videre. Som jeg tidligere har vist vil oppgaven også kunne overføres til andre deler av politiets virksomhet, selv om den handlet om etterretning og etterforskning.

4. Resultat

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for de funnene jeg gjorde i min undersøkelse. Funnene vil ikke bli diskutert her, da jeg tar selve diskusjonen inn i eget kapittel.

For å gjøre funnene oversiktlig velger jeg å plassere de inn under kapittelet hvor de passer inn med mine forskningsspørsmål som er:

- Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?
- Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?
- Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

Intervjuobjektene besvarte også spørsmål om hva de selv så på som forbedringspotensialer eller forsterkningspunkter. Med forsterkningspunkter menes områder en er god på, men som en må sikre at man skal fortsette med. Disse punktene tas med inn i diskusjonskapittelet, der de poengterer diskusjonen.

4.1 Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?

For å svare på det litt mer overordnede spørsmålet om hvordan det samhandles mellom etterretning og etterforskning valgte jeg å se nærmere på hvordan de selv definerte begrepet. Deretter vil det være interessant å se hvordan deres opplevelse av samhandling er, og om det samsvarer med teori og doktrinen.

En annen del av samhandlingen er å se på hvordan de organiseres og ledes, samt hvordan man mener en kan støtte hverandre.

4.1.1 Begrepsdefinisjon og hvordan teori samsvarer med praksis

Generelt nevnte alle intervjuobjektene at det som kjennetegner etterretning er at det skal ha en predikerende dimensjon i sine vurderinger, mens etterforskning er bakover i tid. Enkelte av intervjuobjektene nevnte at etterforskning er saksrelatert, mens etterretning skal være beslutningsstøtte, altså pekte intervjuobjektene på at formålet for etterretning og etterforskning er annerledes. Videre presiserte de at det også er en annen regulering av de forskjellige metodene, da etterforskning er regulert via straffeprosessloven, i motsetning til etterretning. Tre av intervjuobjektene nevnte også Riksadvokatens rundskriv nr. 3/99 for å forklare begrepet, og hvor grensene var trukket. Selv om enkelte etterforskere mente at de kunne for lite om etterretning, var begge fagmiljøer inne på de samme momenter. Når det derimot kom til praksis, mente flere av etterretterne at når de fikk spørsmål om bistand fra etterforskning, var det i grunn etterforskningsstøtte som var ønskelig.

Etterretter 4 adresserte nettopp dette i det vedkommende sa:

Etterretter 4:

«De vil ofte dra oss inn i etterforskningen. Så blir vi veldig usikre på er vi inne i etterforskningen nå, er det en etterforskningsjobb vi gjør eller er det en etterretningsjobb?»

Dette gjaldt spesielt i en EKO-setting da vedkommende opplevde at etterretning ble satt til å grave i historisk informasjon. Ønsket fra intervjuobjektet var at de også i en slik setting, burde ha mulighet til å heve blikket og se mot fremtidig utvikling. Dette stemte overens med hva etterforsker i samme distrikt fortalte om bruken av etterretning. Etterretning var nyttig å ha i EKO, da de var gode til å lete frem informasjon man allerede hadde. Begge nevner som vi ser at etterretning faller tilbake til å ha et fortidsfokus. I det daglige var det derimot annerledes og de opplevde at teorien ble etterlevd.

Også etterretter 2 støttet dette når vedkommende pekte på et dilemma:

Etterretter 2:

«Blir jeg bedt om å komme på operasjonssentralen for å bistå med etterretningsstøtte så er det egentlig etterforskning de vil ha»

Denne uklarheten rundt hvilken rolle en skulle ha, er muligens forbundet med forvirring rundt begrepsbruk. Begrepene gikk fort inn i hverandre og da kunne det være vanskelig å skille hvem som gjorde hva. Etterretter 1 fortalte derimot at samhandlingen var blitt bedre de siste årene, men at det fortsatt kunne være noe ulik begrepsbruk som hang igjen fra tidligere da det var mer usikkerhet for hva etterretning drev med:

Etterretter 1:

«[...] betydelig historisk ballast med den gamle kriminaletterretningen hvor man tok på seg en hettegenser. Her driver man egentlig etterforskning, men sier man gjør noe annet. Der er det en del begrepsforvirring fra det som typisk var org krim eller narkotikaseksjoner.»

Etterforsker 2:

«Etterretning er mer generelt, spesifikt for å komme i posisjon til å iverksette etterforskning»

Denne ulike bruken av begrepet etterretning kan ha sin bakgrunn i kompetansen. Det var flere innen etterretning som mente at kompetansen på etterretning var lav blant etterforskere. Dette kunne ha sin bakgrunn at faget etterretning ikke var like godt innarbeidet som etterforskning, hvor kompetansen jevnt over var god. Etterforskningskompetanse var til stede hos flere etterrettere, hvor et intervjuobjekt nevnte at også innad i etterretningsmiljøet kunne de oppleve vilje til å trekke inn mot etterforskning. Dette ble forklart med at det var her man likte seg, og at man var glade i å drive etterforskningsskritt. Et intervjuobjekt trakk inn hele organisasjonen hvor man mente det var manglende oppfattelse for hva etterretning er:

Etterretter 2:

«Teorien er ikke kjent, det er en annen teorioppfattelse i store deler av organisasjonen på hva etterretning er»

Derimot svarte flere på at kompetanseheving innen etterretning var kommet på banen. Dette var spesielt ønsket blant etterforskerne. I tillegg ble det uttalt at kunnskapsbasert politiarbeid (KUBA) var positivt for å øke forståelse for faget etterretning.

Ut fra hva intervjuobjektene svarte på sin begrepsdefinisjon, var det interessant å se hvordan de opplevde teorien opp mot praksis. Blant de fleste intervjuobjekt var det en generell oppfatning at teorien ble bedre etterlevd i praksis nå enn tidligere. Etterforsker 2 benevnte

ledelsen sitt forhold til beslutningsstøtte som følgende:

«I starten var det kanskje mer å gjøre det på papiret, men uavhengig av hvilken informasjon vi har, så beslutter vi det vi har bestemt oss for å beslutte likevel»

Flere kom inn på at forståelsen var blitt bedre og at en har fått mer rendyrkede roller som en begrunnelse for hvorfor det har blitt bedre. Derimot var det påpekt at det var fortsatt en veg å gå, som etterretter 2 uttalte:

«Det er et større ønske, slik jeg opplever det, om å bidra til tradisjonell etterforskning for å finne ut hva som har skjedd, enn å be om produkter som kan si noe om mulige fremtidige hendelser»

Etterretter 2 forklarte dette med at en ledet ofte her og nå, og ikke med et fokus opp mot strategisk ledelse. Dette ble begrunnet opp mot manglende bestilling og kompetanse for hvordan en forholdt seg til strategiske produkter. Som et eksempel ble det pekt på at det var lettere å forholde seg til noe som hadde skjedd, enn å ta stilling til noe som kunne komme til å skje.

4.1.2 Opplevelse av samhandling

Når det gjaldt hvordan intervjuobjektene opplevde selve samhandlingen, var det noen interessante variasjoner. Tre av intervjuobjektene mente at samhandlingen var blitt bedre. Dette ble begrunnet med at det var satset mer på etterretning, politireformen og hvordan etterretning nå var blitt organisert. Fra å ha en del uklarheter, hadde man fått en større forståelse for hva den enkeltes rolle var.

Derimot beskrev intervjuobjektene at de hadde en opplevelse av at det var ganske lite samhandling i det daglige, og at det var først i konkrete saker at samhandlingen ble tydelig.

Etterforsker 4:

«I det daglige her, så synes jeg det er lite samhandling. ... Etterforskning er veldig hendelsesstyrt så vi forholder oss lite til styringen av det som kommer i ukesrapportene egentlig. Det er mye mer reaktivt.»

Et intervjuobjekt innen etterretning mente at samhandlingen generelt led under manglende involvering fra ledelsen:

Etterretter 3:

«Man gjør jobben samvittighetsfull, og viser den ene utfordringen etter den andre på ulike kriminalitetsfelt, og det blir ingen reaksjon.»

Alle innen etterretning, samt et par etterforskere, nevnte at etterretning leverte fenomenforståelse som etterforskning kunne ha nytte av. På den andre siden følte intervjuobjektene fra etterretning at de fikk svært lite informasjon fra etterforskning, og måtte jobbe med å få de til å registrere informasjon som etterretning kunne benytte i sitt arbeid. De presiserte videre at etterretningens støtte til etterforskning ofte begrenset seg til å innhente informasjon fra registersøk, uten å nødvendigvis analysere informasjonen for å kunne vurdere fremtidig utvikling.

Etterretter 2:

«Det er ikke mange spørsmål vi får om fremtiden i en etterforskning om hva det kan bety. Det er mye reaktivt rundt aktører og fenomener.»

Beskrivelsen av at det var lite samhandling bestod av, blant annet, at etterforskning var reaktivt og at en ikke forholdt seg til rapporter som kom fra etterretning. En etterretter mente at det gikk på interesse. Dette da enkelte kriminalitetsfelt innen etterforskning var mer interessert i hva som kan komme til skje og hvordan komme seg dit, mens andre felter var mer interessert i hva som hadde skjedd.

Når det gjaldt samhandling i EKO-setting beskrev flere intervjuobjekt at samhandlingen var god. En etterforsker nevnte at i en initialfase ble etterretning benyttet til å kunne si noe om forventet utvikling. Denne forskjellen i samhandlingen fra det daglige til en ekstraordinær hendelse ble nevnt av flere.

Etterretter 3:

«Opplever at etterretning og etterforskning i stor grad er to separate verdener.»

Det ble videre beskrevet at de oppfattet å være i hver sin ende av skalaen. Der hvor en møttes i midten, var derimot samhandlingen bedre. Dette ble beskrevet til å være området hvor kjennskap til den skjulte kriminalitet avdekkes og det iverksettes skjult etterforskning.

Etterforsker 4:

«Når det først smeller og EKO settes, og vi får etterretning inn i EKO så synes jeg samhandlingen er god»

4.1.3 Ledelse i en ekstraordinær hendelse og organisering

Når det gjaldt samhandling i en EKO-setting ønsket jeg å se på hvordan ledelsen av arbeidet foregikk når fagfeltene sitter i lag for å håndtere en hendelse. Under dette temaet fremkom det en del ulikheter i fagmiljøene. Blant etterretning var det tre intervjuobjekt som mente at de

selv styrte sitt innhentingarbeid når det var satt EKO, og at de selv kunne lede arbeidet. Da med innhenting av det som ble sett på som fremoverrettet informasjon. Dette kunne blant annet være styring av informanter.

Et intervjuobjekt fra etterretning mente at det var PEL som ledet også deres innhentingarbeid, og at etterretning av den grunn følte at de var mer støtte til etterforskning.

Blant etterforskere var det en annen oppfatning. Slik det fremstod var det ulike måter å organisere arbeidet på, som gjorde sitt utslag for hvem som ledet innhentingene. En etterforsker mente at etterretning og etterforskning ledet hvert sitt innhentingarbeid, mens det var stab, gjennom P2, som var ansvarlig for det totale arbeidet. En annen etterforsker fortalte at de var egentlig to KO som gjorde bortimot samme jobb, men at det i utgangspunktet var leder av EKO som var leder for begge KO'ene.

Etterforsker 3:

«Det ble på en måte at, ok, de styrer seg selv og så får jeg rapporter, men så er det egentlig jeg som skal styre den biten der også»

Denne etterforskeren mente at etr-KO var en del av EKO på lik linje som kriminalteknikk, datakrim og metodebruk. Et intervjuobjekt var tydelig på at det var PEL som var leder for innhentingarbeidet. Hva gjaldt opp mot etterretning så fremkom det at de fleste etterforskerne mente at det var etterforskning som ledet selve innhentingarbeidet.

Dette var Etterretter 1 uenig i:

«Fra etterforskningens side er det klart at det er PEL og PÅL som styrer dette. Det er ikke jeg alltid enig i.»

Begrunnelsen gikk på hvilken informasjon man mente var viktigst å innhente for å håndtere den helhetlige situasjonen. Dette kunne bli et ressurs spørsmål. Da måtte man beslutte hva som var viktigst å finne ut av her og nå, med de ressursene en hadde til rådighet. Skulle man eksempel bruke innhentingsressurser til etterforskningsoppgaver, eller ut å snakke med folk i ulike miljøer?

Hva gjaldt bruk av skjulte metoder var alle enige om at dette var underlagt etterforskning, mens informantbehandling hovedsakelig lå under etterretning. Det fantes også en variant hvor det praktiske arbeidet med skjulte metoder var lagt til etterretning. De måtte da være oppmerksomme på hvilke «hatt» de hadde på, etterretning eller etterforskning.

Dersom det var satt stab, og disse skulle ha oppdatert situasjonsbilde, var det vekslende hvem som hadde ansvaret til å formidle informasjon. Det kom frem at enkelte hadde gitt ansvaret til etterretning, andre hadde gitt ansvaret til etterforskning, mens en tredje variant var at de rapporterte fra hvert sitt område. Det var også varierende hvem man mente satt med det beste situasjonsbildet. Det kunne være avhengig av sak, og hva man ønsket situasjonsbilde om. Derimot mente flere at fagmiljøene burde ha likt situasjonsbilde da en satt sammen og hadde samme informasjon i EKO. Enkelte trakk frem etterretning sin oppgave med å se fremover, og etterforskning sin oppgave å håndtere saken. Da kunne etterretning ha en fordel til å trekke seg tilbake for å få mer oversikt og ha fokus på hva som kan komme til skje, kontra etterforskning som var opphengt i saken.

Hittil har funnene satt søkelys på aspekter rundt samhandlingen mellom etterretning og etterforskning, hvor begrepsforståelse, intervjuobjektene opplevelse av samhandling, og ledelse har blitt identifisert. Videre skal jeg i oppgaven ta en nærmere titt på hvilke utfordringer som intervjuobjektene har identifisert; når man faktisk får til en samhandling mellom etterforskning og etterretning.

4.2 Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?

Intervjuobjektene omtalte flere forskjellige utfordringer som for eksempel IKT, ressurser, kunnskap og informantinformasjon, når det gjaldt en samhandling mellom etterforskning og etterretning. Bortsett fra ulik begrepsforståelse, var det spesielt to andre utfordringer som intervjuobjektene satte søkelys på, nemlig; grensegangen mellom de to ulike fagområdene og informasjonskontroll. Ulik begrepsforståelse er en grunnleggende utfordring for samhandlingen. Viktigheten av et felles språk virker selvsagt når en samhandling skal fungere best mulig. Da både etterretning og etterforskning handler om å samle inn informasjon vil det kunne være av betydning hvor grensen mellom disse går, samt hvordan denne informasjonen håndteres. Dette er gjerne to grunnleggende elementer, og ved å løse opp i disse utfordringene kan muligens også andre utfordringer falle på plass. Av den grunn er det disse jeg velger å diskutere nærmere.

4.2.1 Grensegangen

Grensegangen mellom etterretning og etterforskning er et stort tema og som intervjuobjektene fremhevet som en utfordring. Dette gjaldt spesielt på de sakene hvor man skulle jobbe i lag. Det så ut til å gjøre seg gjeldene på flere områder. Utfordringen kunne oppstå på spesielt to

områder. Det første var usikkerhet på hvilke regler som gjaldt når, noe som igjen avhenger av hvilket «spor» man jobber i. Det andre besto i å ha klart for seg hvem som faktisk ledet selve arbeidet når begge fagfelt var involvert.

Etterretter 1:

«Hvor man har etterretning eller skjult etterforskning kan grensegangen mellom disse bli vanskelig. Hvem har ansvaret for hva? ... Når går man over i etterforskning?»

Etterforsker 1:

«Jeg tror det kan gli over i hverandre. Vi kaller det etterretning, men så er det kanskje etterforskning.»

Etterforsker 2:

«Det vil alltid være en utfordring å vite hvilke spor en jobber i. Det er oftere etterforskning, men som egentlig blir kalt etterretning» og «Skjæringspunktet mellom etterretning og etterforskning er min påstand er for dårlig, og for lite kunnskap om, for veldig mange»

Intervjuobjekt innen etterretningsfeltet fortalte at de opplevde at deres rolle ble utfordret, da de ble ofte trukket inn i etterforskningen. Synet ble delt også innad hos etterforskere.

Etterretter 4:

«Når vi jobber i EKO så er det av og til at en begynner å lure på om man faktisk har gått over i etterforskningssporet.»

Etterforsker3:

«Det blir ofte litt to separate etterforskninger. Vi driver egentlig med nesten det samme og henter inn informasjon.»

Etterforsker 4:

«Skillet mellom etterretning og etterforskning blir på en måte litt mindre når de blir brukt på den måten i EKO. De fungerer som etterforskere nesten.»

Et intervjuobjekt mente at det skille man i dag hadde var sunt, men at det var noe misnøye rundt om i etterretningsmiljøet.

Etterretter 3:

«En del misnøye innen etterretningsmiljøene med tanke på Ra 3/99, ved at den grensen settes for langt mot etterforskning som gjør at vi nesten ikke får lov til å gjøre noe ting.»

De fleste intervjuobjektene fortalte at det ble innhentet informasjon både i etterretningssporet og etterforskningssporet. Dette kunne foregå i parallelle spor, eller samkjørt ut fra ressurser, og hva en mente var viktigst å få informasjon om. Hvor skillet gikk kunne være noe uklart. For det første kunne det se ut til at skillet mellom etterretning og etterforskning ble satt ved at etterretning innhentet informasjon som kunne si noe om hva som kan skje fremover, mens etterforskning innhentet informasjon opp mot straffesaken. Etterretning kunne da innhente informasjon som var irrelevant for etterforskning, men relevant opp mot etterretningsformålet. Et annet skille kunne skimtes ut fra metodebruken. Primært foregikk all informantbehandling gjennom etterretningssporet. På den andre siden var det et intervjuobjekt som nevnte at all innhenting foregikk gjennom etterforskning. Etterretning sin oppgave var da å støtte ved hjelp av analyse av innkommet informasjon. Et par intervjuobjekter forklarte også at andre ikke-lovregulerte metoder ble benyttet av etterretning

I spørsmålet om skillet mellom etterretning og etterforskning kom også spørsmålet om ledelse opp. Dette temaet kom noe tydeligere frem blant etterforskerne. Et av intervjuobjektene fortalte at dersom samhandlingen i utgangspunktet var dårlig, var ledelse ofte ekstra krevende. Vedkommende følte at etterretning ofte tok egne beslutninger og valg, uten å involvere etterforskning i prosessen. En etterretter trakk også opp linjene opp mot det to sporede system, og trakk frem at prioriteringsskrivet fra Riksadvokaten kunne bli en problemstilling, da skrivet gjerne ble brukt som et trumf kort ovenfor etterretning. En etterforsker støttet opp om dette inntrykket da vedkommende poengterte at man ikke kom unna prioriteringsskrivet. Forslaget fra etterretning var at Riksadvokaten etablerte en kanal opp mot Kripos for å kunne motta etterretningsrapporter med tanke på hva som skal prioriteres innen etterforskning.

4.2.2 Informasjonskontroll

Innenfor tematikken informasjonskontroll så jeg på hvordan en håndterte informasjon. Ved å drive i to spor var det en av intervjuobjektene som nevnte utfordring opp mot notoritet over hva som var blitt gjort.

Etterforsker 2:

«Utfordringen er på en måte å dokumentere informasjonen slik at en skal kunne ettergå kilden til informasjonen.»

Vedkommende mente at en ofte måtte lete seg frem til hvem som hadde sagt hva da dette ofte ikke fremkom i logger. Det kunne være at en hadde foretatt en samtale ute på et skadested som da ikke var foretatt som avhør, og kun notert med et par linjer i vaktloggen.

En annen utfordring som ble nevnt i en EKO-setting, var selve mengden med informasjon. Det kom mye informasjon på kort tid, som gjennom etterforskninger kunne gi utfordringer.

Etterretter 2:

«Går ikke mange dager før man har massiv mengde med informasjon»

Dette gav utfordringer opp mot ressurser og kapasitet. Det kunne blant annet gå på om ressursene skulle bli brukt for eksempel til innhenting eller til analyse av innhentet informasjon. En dårlig organisering og ressursutnyttelse kunne svekke den totale kapasitet. Dette ble nevnt av flere intervjuobjekter om bruken av to prosjekter, og dårlig samkjøring av fagene etterretning og etterforskning hva gjaldt arbeidet i EKO.

Etterforsker3:

«I stedet for å dytte informasjon frem og tilbake mellom prosjektene, så tenker jeg det bør være et prosjekt. ... Jeg såg at det var mye dobbeltføring og at vi hadde same informasjon»

Etterretter 3:

«Det en egentlig gjør er å flytte den samme informasjonen eks antall ganger. Det bruker man tid på.»

Et viktig spørsmål hva gjaldt informasjonskontroll er hvordan en ser på temaet med dokumentinnsyn. De fleste mente at dette var mer eller mindre uproblematisk. Det eneste som kunne skape litt utfordringer var opplysninger innhentet fra informant eller skjulte metoder.

Etterretter 4:

«Det kan også være manglende forståelse av hvordan en bruker etterretningsopplysninger»

Her kunne det oppstå noen problemstillinger om etterforskning ville benytte tidligere opplysninger fra etterretning inn i sak. Det ble da sett på som viktig å ha en plan og dialog i slike situasjoner. Det virket som at dokumentinnsyn og klausulering var noe som var innarbeidet hos begge miljøer. Etterretning hadde spesielt fokus på at informasjon kunne bli brukt videre og håndterte informasjonen deretter. En etterretter nevnte at man unngikk problemstillingen ved å gradere dokumentene. En annen uttalte at vedkommende stolte på at det som måtte holdes utenfor ble holdt utenfor. Vedkommende sin jobb var å skaffe informasjon og så fikk en diskutere hvordan det ble brukt. En etterforsker mente og at det var mer heft med dokumentinnsyn og at en like gjerne kunne la være å skjerm dokumenter når det ikke var helt nødvendig.

Det ble nevnt av en etterforsker at man hadde nok lite kunnskap om muligheter for å begrense dokumentinnsyn. Alle ble direkte spurt om kjennskap til straffeprosessloven 242a. Det var få som hadde kjennskap til paragrafen og hva eventuelt konsekvensene av dette ville være. Av alle intervjuobjekt var det kun en som viste til praktisk erfaring med denne. Et par andre hadde vært borti og drøftet bruken, men hadde latt være å benytte den. For de fleste etterretterne var dette mer et spørsmål av etterforskningstaktisk karakter, selv om noen av de kjente til den. En var heller bevisst på hva som ble lagt inn i sak eller ikke. Det ble også nevnt at en styrte unna problemstillingen med å gradere dokumentene eller ved å la være å benytte informasjonen.

Som kapitlet har vist fremstår grensen mellom etterretning og etterforskning uklar, og informasjonskontroll er en krevende øvelse. Derimot vil man ved å være klar over disse, kunne sette inn tiltak for å løse dem. Samhandlingen vil da kunne utvikles videre, og gjøre fagmiljøene i bedre stand for å løse sine oppgaver.

4.3 Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

Oppgaven har hittil lagt frem noen utfordringer med samhandling mellom etterretning og etterforskning, men det er vel så viktig å identifisere mulighetsrommene. På den måten vil man kunne utnytte hverandres kompetanse, og til en viss grad hverandres kapasiteter, for å komme frem til et best mulig totalresultat som en av etterforskerne nevner.

Etterforsker 1:

«For å få best mulig totalresultat er det viktig med tett og god samhandling. At etterretning får informasjon fra sak, og at vi får informasjon fra etterretning.»

Det intervjuobjektet her peker på er at ved samhandling vil det kunne føre til at man blir kjent med hverandre, som igjen vil gi økt kunnskap om hva den andre kan tilby, og på en slik måte nyttiggjøre seg av informasjonen som til enhver tid er tilgjengelig. En etterretter mener at en ikke har noe valg enn å samarbeide godt, og vedkommende poengterer at en utfyller hverandre, og får da laget produkter til støtte for ikke bare etterforskning, men hele organisasjonen.

Etterretter 1:

«Dette at noen sitter og lager et omforent situasjonsbilde ser vi har en veldig god effekt på politidistriktets håndtering.»

Dette var slik intervjuobjektene så på mulighetsrommet på et mer generelt nivå. Videre skal oppgaven presentere funn på hva etterforskning kan bidra med for etterretning, og hva etterretning kan bidra med for etterforskning.

4.3.1 Etterretningsstøtte

For etterforskning sin del var det spesielt et punkt som gikk igjen hva gjaldt deres støtte til etterretning. Flere intervjuobjekter nevnte at etterforskning inneholdt store mengder med informasjon som etterretning gjerne skulle benyttet seg av, i deres analyser og vurderinger.

Etterforsker 1:

«Det er sinnssyke mengder informasjon som politiet har, som vi egentlig ikke har kontroll over.»

Etterforsker 2:

«Det foreligger forferdelig mye informasjon. ... Vi vet egentlig, men vet ikke at vi vet det. Den største muligheten hos oss er i alle fall en analyse av informasjon som er tilgjengelig.»

Det var stor enighet fra begge fagmiljøer, som følgende sitater viser, at informasjon fra etterforskning var viktig å gjøre tilgjengelig for etterretning:

Etterretter 3:

«I det daglige er det slik at den måte etterforskning kan støtte etterretning på er ved å føre ting i indica.»

Etterretter 2:

«Jeg er tilbake til dit at hele store greien er hvordan en skal gjøre den type informasjon eller overskuddsinformasjon til brukbar informasjon.»

Etterretter 4:

«Ligger ekstremt mye informasjon, som vi aldri får benyttet fordi veldig få tar seg tiden til å dele.»

Etterforsker 4:

«Jeg tror etterforskere generelt kan være litt dårlige på å dele overskuddsinformasjon i indicia.»

Etterforsker 3:

«Vi blir hele tiden peset på å plukke ut ting fra vår etterforskning, fra våre saker og legge inn i systemene. ... Står det ikke i indicia så finnes det ikke.»

Det ble nevnt av flere at det var mye kunnskap som lå i etterforskninger. Dette sa etterretning ville gi dem bedre bilde av kriminaliteten. En etterretter nevnte at man hadde stort fokus på "informantinformasjon" enn alle de timer med avhør, mobiltelefoner eller annet som gjøres i etterforskningen. Det ble derimot poengtert at i ekstraordinære hendelser går flyten i informasjonsdelingen bedre. Der var en blitt bedre til å utveksle og se informasjon som innhentes i sammenheng.

Etterretter 4:

«Den informasjon vi får gjennom etterforskning gir oss mulighet til å si noe om fremtidig utvikling. Det tenker jeg er kjempeviktig, for da har man mulighet til å forebygge også»

En etterretter mente å se at det nå var en bedring av situasjonen. Da etterforskning hadde mye å gjøre var det viktig å vise til at informasjon som ble benyttet, faktisk ble brukt.

Etterretter 3:

«Indicia er politi Norges største eventyrbok, fordi det står så mye der som aldri tas tak i. Inntil ganske nylig var det tilfelle. Det gjør at etterforskningsmiljøene opplever det som demotiverende å skrive i indicia.»

For å avslutte kapittelet tar jeg med en setning fra et intervjuobjekt som oppsummerer det hele.

Etterforsker 3:

"Overskuddsinformasjon er bra og du vet ikke at du trenger det, før du trenger det"

4.3.2 Etterforskningsstøtte

Når det gjaldt hvilken støtte etterretning kunne gi etterforskning, kom det frem flere svar og refleksjoner. Flere etterforskere var inne på at etterretning kunne støtte med fenomenkunnskap og miljøkunnskap. Enkelte etterforskere brukte også etterretning til å foreta trusselvurderinger, samt til registersøk da de ble beskrevet som gode til å finne frem denne informasjonen.

Etterforsker 3:

«De er dyktige å se sammenhenger, dyktigere å søke inn i systemer og finne informasjon enn det etterforskere er.»

Etterforsker 4:

«Potensialet i en EKO sak, i samarbeid med etterretning, er at vi kan få oversikt over det man vet på et mye tidligere tidspunkt.»

En etterforsker nevnte at det kunne være nyttig med trusselvurderinger opp mot fornærmede i saker, men også vurderinger opp mot konfliktnivåer, og hva som kunne skje i et miljø dersom en person for eksempel slapp ut fra varetekt.

Når det gjaldt hvilke muligheter etterretning så for seg ved samhandling, var flere innom en økt mulighet for å gi et informert grunnlag for å vite hvor etterforskningsinnsatsen burde settes, samt ressursallokering. Dette kunne for eksempel føre til at de viktigste utfordringene ble håndtert først, istedenfor å bare starte «i toppen av bunken».

Etterretter 1:

«Hvilke miljøer, kriminalitetsutfordringer eller personer er det som er viktigst å gi ressurser. Hva er viktigst å ta tak i?»

Etterretter 4:

«Vi sier noe om hvem som begår kriminalitet og hvem det kanskje lønner seg å satse på opp mot etterforskning.»

Etterretter 3:

«Det første og viktigste er det jeg kaller strategisk utvelgelse av sak. ... Hvilke trusler er så store at det er der støtet må sett inn»

Etterretter 3 begrunnet dette videre med at politiet skulle gå fra å være reaktive til å bli proaktive. Det var derimot lite ressurser til å jobbe proaktivt, da ressurser var satt inn mot det reaktive. Statistikkfokuset som rådet opp mot oppklaringsprosent, restanser og saksbehandlingstid måtte ta en stor del av skylden. Her kunne man få til bedre styring ved at etterretning foretok vurderinger for hvor man burde prioritere etterforskningsinnsatsen. Det gikk på å levere beslutningsstøtte for å gi økt kvalitet på de beslutninger som ble tatt, på alle nivå, fra taktisk og helt til strategisk nivået.

Etterretning kunne videre bidra med fenomenkunnskap og trusselvurderinger.

Etterretter 3:

«Fenomenforståelse er noe jeg ofte opplever at etterforskningsmiljøene mangler»

En annen mulighet som ble nevnt var å se på etterretning sin opprinnelige oppgave med å gi beslutningsstøtte til ledelsen. Ved å predikere eventuelle fremtidige utfordringer kunne dette resultere i at etterforskning, på en daglig basis, vil være mer styrt av de utfordringene som etterretningen pekte på. Her ble det derimot påpekt av et intervjuobjekt at prioriteringsskrivet til Riksadvokaten gav klare føringer for hva etterforskning skulle prioritere. En løsning som

ble foreslått var at Riksadvokatembetet kunne ha etablert en kommunikasjonskanal med Kripos etterretning og fått innspill derfra.

En siste mulighet som ble nevnt av et intervjuobjekt, var bruk av såkalt tidlig varslings. Identifiserte etterretning en kommende trussel fra et miljø, aktør eller fenomen, kunne de lage et produkt og presentere dette. Tilsvarende refleksjoner kom fra et annet intervjuobjekt som forklarte at de monitorerte systemene, og gav varsel om hvem som kunne være mulige gjerningspersoner i straffesaker som kom inn til politiet.

5. Diskusjon

I følgende kapittel vil jeg ta for meg noen av de resultater som kom frem og diskutere disse opp mot teori for å se hvorvidt praksis springer ut av teorien, eller om teorien må vike for de praktiske hverdagshensyn. Intervjuobjektene trakk også frem enkelte forbedringspunkter og suksessfaktorer slik at teori og praksis kan nærme hverandre. I denne sammenheng blir enkelte svar trukket frem for å tydeliggjøre et poeng. Jeg har valgt å dele kapittelet opp i samhandling, utfordringer og muligheter slik at de samsvarer med oppsettet av mine forskningsspørsmål.

5.1 Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?

Hva betyr begrepet samhandling? I Torgersen og Steiro (2018) nevnes det at begrepet samhandling benyttes uten at det forekommer en felles definisjon. De har selv definert samhandling som:

“Samhandling is an open and mutual communication and development between participants, who develop skills and complement each other in terms of expertise, either directly, face-to-face, or mediated by technology or by hand power. It involves working towards common goals. The relationship between participants at any given time relies on trust, involvement, rationality and industry knowledge. (Torgersen & Steiro, 2009 s. 130, gjengitt i Torgersen & Steiro, 2018, s. 44)

I definisjonen trekkes det frem at gjennom samhandling komplementerer man hverandre, kommuniserer og jobber mot et felles mål. Videre trekker Torgersen og Steiro (2018) frem flere faktorer som er viktig for samhandlingen. De nevner blant annet at en må forstå

hverandres roller, og ha en felles forståelse for både situasjonen, men også begrepsbruk for å sikre en effektiv kommunikasjon.

Ut fra dette ønsker jeg å diskutere nærmere om det foreligger en samhandling mellom etterretning og etterforskning, samt om man har en felles begrepsdefinisjon.

5.1.1 Begrepsdefinisjon og opplevelse av samhandling

Ser vi på resultatene for samhandling så er det ulike oppfatninger hva etterretning er, i motsetning til etterforskning, som er et innarbeidet begrep. Enkelte intervjuobjekter nevner at de opplever begrepsforvirring rundt ordet etterretning og deres roller. Det blir ikke bedre ved at det finnes ulike oppfatninger i hele organisasjonen. Slike forskjeller vil kunne ha betydning for samhandling, men hva er grunn til en slik ulik begrepsbruk? Det er ikke noe nytt at ordet etterretning har ulik betydning. Som jeg viste til i teorikapittelet påvirkes begrepet ut fra «ståstedet til personen som har skoene på.» Begrepet hadde en annen betydning tidligere, og dette kan ha fått fotfeste i organisasjonen. På den andre siden fikk politiet etterretningsdoktrinen i 2014, og en kan spørre seg om den har blitt fulgt godt nok opp for å bli implementert. Selv har jeg nylig hørt snakk om etterretning i setting hvor det var snakk om å foreta registersøk på en mistenkt. Eller det kan være, som poengtert av et intervjuobjekt, en politipatrulje som får oppgave i å innhente etterretning når det egentlig er snakk om å foreta et avhør. Hvilken betydning vil en uklar begrepsbruk få? Det vil kunne ta lengre tid med implementering, og det kan føre til at det oppstår misforståelser hvor en får noe annet enn hva en selv hadde tenkt. En følge kan være at samhandlingen blir lidende, en annen er at en ikke får benyttet ressurser på måten en er tenkt. Flere av etterforskerne nevner at det er lite kompetanse på etterretning, og at en ønsker mer kompetanse. En del av en slik kompetanseheving kan da bidra til bevisstgjøring omkring begrepet, slik at det ikke omtales som noe annet enn slik det defineres i etterretningsdoktrinen.

Vil denne uklarheten vise seg i intervjuobjektene opplevelse av samhandling? Etterretning i det daglige ser tilsynelatende ut til å ha liten betydning for etterforskning, hvor det kan se ut til at det er mindre samhandling, enn i EKO-settinger. Enkelte etterforskere nevnte at de kunne få rapporter om fenomener og trusselvurderinger, men det ser ikke ut til å være en fastsatt prosedyre for hvordan samhandlingen skal foregå i de daglige hendelser. Ser man da over på samhandlingen i EKO vil man også her oppleve ulikheter. Fra de som benytter etterretning som nærmest ren etterforskningskapasitet, til de som benytter de opp mot beslutningsstøtte til stab. Hvilke samhandlinger bør tilstrebes i det daglige og i EKO settinger? Vil det her være ulikt? Ser man på definisjonen i etterretningsdoktrinen er ikke

etterretning en etterforskningsressurs eller registersøker. Etterretning skal være til støtte for beslutninger (Politidirektoratet, 2020a), men det kan se ut som at dette praktiseres i varierende grad. Selv om noen intervjuobjekter nevnte at det har skjedd bedring de siste årene, ble det trukket frem en utfordring at ledelsen ikke benyttet produktene, og at etterretning ble benyttet som etterforskere. Selv om etterretning ble pekt på som en prioritert funksjon (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020), og en svært viktig bidragsyter opp mot politiets strategi mot 2025, hvor en skal arbeide kunnskapsbasert (Politidirektoratet, 2018), benevnes det her en annen hverdag. Kleiven (2007b) har tidligere påpekt utfordringer med implementering av etterretning i britiske politiet. Utfordringer som Kleiven peker på er blant annet etterretningens kultur, kompetanse og begrepsbruken. Dette er momenter som også ble trukket inn gjennom mine intervjuer.

5.1.2 Ledelse og organisering

Det kom frem at det var noe ulik organisering opp mot P2 og EKO i distriktene. Ut fra hvordan stabsorganiseringen er vil EKO ligge under P2. Sett ut fra hvordan det fremstår at enkelte organiseres er det en celle for etterretning, og en celle for etterforskning. Ved å skille på en slik måte kan man få klargjort den enkeltes rolle. På den andre siden vil et slikt skille kunne føre til flere utfordringer som for eksempel hvem som leder, og hvem som styrer ressursene. En annen modell kan være å benytte Nilsen (2012) sin modell som er godt innarbeidet i etterforskning. Etterretning kan knyttes til en gren på lik linje som kriminalteknikk, elektroniske spor, skjulte metoder osv. Da vil etterretningsleder sitte i EKO som en delleder hvor bestillinger opp mot etterretning og formidling av etterretning videre til stab vil gå gjennom EKO. Alle ledd vil ha lik situasjonsforståelse samtidig som det er tydelig på at det er PEL og PÅL som er ledere av saken. Lik organisering i hele landet vil også gjøre det enklere opp mot stab og lederutviklinger da det trengs bare tilpasses en modell. Det er verdt å merke seg at selve organiseringen ble ikke nevnt som en utfordring av intervjuobjektene. Måten man er organisert på kan derimot bidra til å vanskeliggjøre en bedre samhandling og drive dette samarbeidet videre. Hvis politiet har ulike måter å organisere seg selv på, og i tillegg ulike oppfatninger på *hvordan* organiseringen skal være, kan dette påvirke kvaliteten i opplæringen. Resultatet er at man får ulike modeller, som vanskeliggjør samhandlingen mellom om distrikter dersom de må inngå samarbeid i en sak. På en annen side vil det være nødvendig med lokale tilpasninger, men en mal for hvordan rammene, ansvar, og rollebeskrivelser vil kunne bidra til å redusere eventuelle misforståelser. Etterretning og etterforskning inn under P2-cellen er derimot relativt nytt, og det vil være

gode muligheter for å utvikle dette videre etter hvert som mer erfaring tilkommer gjennom de årlige øvelsene.

Et moment som bør diskuteres videre er hvem som har ansvaret for disse prosessene? Vil det være mulig å ha to ledere, en i hvert sitt spor sett opp mot etterretning og etterforskning?

Dette fører meg inn på utfordringen om grenseskillet mellom disse to fagfeltene.

5.2 Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?

Det ble pekt på flere momenter som kan vise seg å være en utfordring når etterretning og etterforskning samhandler. Dette var blant annet fravær av samhandling, og ulik begrepsdefinisjon, som jeg drøftet over. Av andre utfordringene som ble identifisert, er det spesielt to utfordringer jeg ønsker å diskutere videre. Det ble av alle intervjuobjekter trukket frem utfordring med å skille etterretning og etterforskning. Deretter ble det nevnt utfordringen med informasjonskontroll hvor det ble identifisert flere ulike problemstillinger.

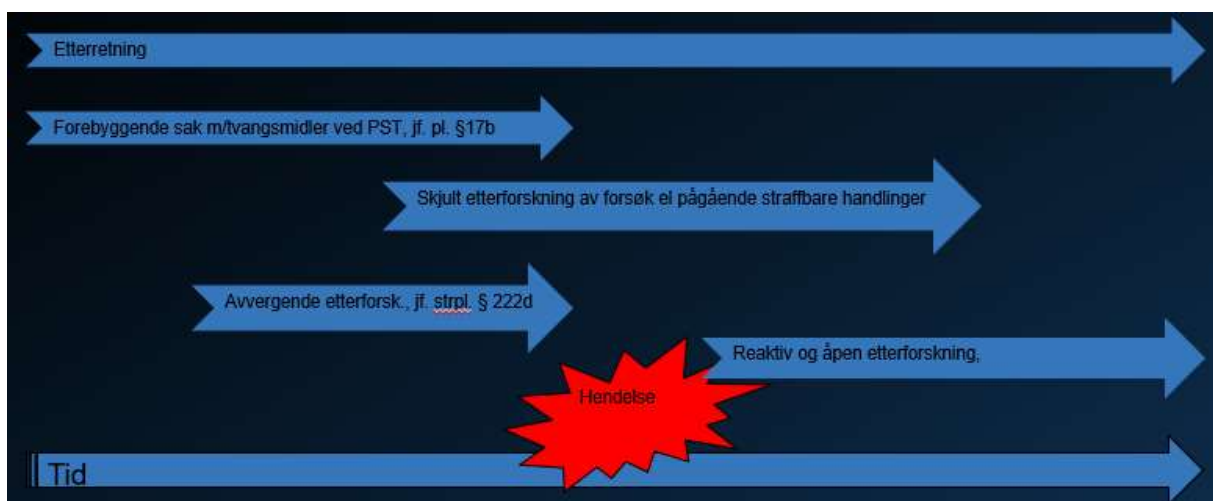
5.2.1 Grenseskillet mellom etterretning og etterforskning

Hva gjør man når etterforskning er iverksatt og etterretning skal gi sin støtte? Utfra resultat i denne studien ser det ut for at en tenker to egne innhentingskapasiteter. Har man anledning til dette om det er besluttet etterforskning? Vil ikke alt da være etterforskning? Faren ved å fortsette i to spor vil kunne være at den ene ikke vet hva den andre gjør. Man risikerer at det blir dobbeltarbeid. Dessuten er etterforskning lovstyrt, og har sine klare hjemler. Det påpekes i Riksadvokatens rundskriv nr. 3/99 at deling av ansvar for hvem som styrer virksomheten ikke må forekomme (Riksadvokaten, 1999). Når etterforskning er iverksatt kan det av den grunn ikke være rom for tvil hvem som leder prosessene. En etterretter mente også at en suksessfaktor var å opprettholde skillet mellom etterretning og etterforskning, da dette var sunt, og at det krevde at begge fagmiljøer var bevisste sine roller.

En annen fare som kan oppstå ved et uklart skille er at dette kan gå utover den som etterforskningen retter seg mot. Det kan komme informasjon som vedkommende ikke får anledning til å ettergå. Kontradiksjonsprinsippet er viktig og nedfelt i europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) §6. For å løse dette vil jeg argumentere for at det må være et enda tydeligere skillet enn hva som kom frem hos intervjuobjektene. Dette kan gjøres med en formell etterforskningsordre.

En slik etterforskningsordre benyttes blant annet av PST for å tydeliggjøre skillet i de tilfellene hvor man går fra forebyggende sak i politiloven, og over til å etterforske gjennom

straffeprosessloven. I en dom fra høyesterett (Rt. 2009 s.1075) ble det påpekt betydningen av å markere et slikt skille, som ble gjort formelt via en etterforskningsordre. Konsekvensen var at fra det tidspunktet etterforskningsordren ble iverksatt var alt som kom etter å anse som etterforskning. Det materialet som lå før etterforskningsordren var iverksatt, ville da ikke inngå i sakens dokumenter og siktede ville av den grunn ikke ha krav til innsyn. Denne praksis tas også opp i NOU 2009: 15 (2009). Her stiller de seg spørsmålet om ikke en slik etterforskningsordre bør benyttes i resten av politiet. Det vil føre til bedre notoritet for når tid etterforskningen startet, og av den grunn kunne gjøre det enklere å avgjøre hva som blant annet er sakens dokumenter. Dette vil også tydeliggjøre hvem som har ansvaret, og vil da etterkomme Riksadvokatens rundskriv nr. 3/99 (1999). En følge vil være at etterretning ikke kan drive egen innhenting uten at det ses på som etterforskning. Derimot vil etterforskning kunne benyttes som en stor innhentingskilde for etterforskning. Etterretning lar etterforskning innhente informasjon slik at dette følger straffeprosessloven, men etterretning står fritt til å plukke ut den informasjon som kan svare på deres informasjonsbehov. Disse opplysningene vil etterretning kunne benytte videre i sine analyser for å kunne gi beslutningsstøtte til ledelsen. En konsekvens for etterforskning er derimot at de potensielt må innhente en rekke informasjon som de selv ikke har direkte behov for. Dette blir selvsagt raskt et ressursproblem. Det blir viktig med god ledelse og tett dialog mellom PEL og etterretningsleder. Etterretningsleder vil via sitt etr-KO få innspill på metoder og informasjonsbehov som da må legges frem som forslag i EKO. Dette skillet vil jeg forsøke å vise med følgende to figurer:

Figur 6: Illustrasjon tidsmessig plassering av ulike formål (Basert på forelesning «Etterforskning av kriser og ekstraordinære hendelser – ugradert» ved Politihøgskolen av Bredesen T.O. den 19.10.18.)

Som vi ser i figur 6 vil det finnes ulike formål utfra hva som hjemler disse, samt hvordan de treffer tidsmessig ut fra en hendelse. Flere av disse formålene vil kunne overlappe hverandre, eller være tilstede hele tiden uavhengig av et annet formål. Dette kan gjøre det utfordrende å trekke selve grensen mellom etterforskning og etterretning ut fra en hendelse som kan være straffbar. For å vise hvordan et slikt skille kan tydeliggjøres ved bruk av en etterforskningsordre, har jeg bearbeidet figur 6:

Figur 7: Modell videreutviklet fra fig. 6. (Bearbeidet figur av forfatter, basert på fig. 6)

Figuren er forenklet ved kun å benytte begrepene etterretning og etterforskning. Det er i tillegg benyttet begrepet situasjon da dette kan omfatte bredere enn en konkret hendelse. Situasjon kan eksempelvis i denne figuren være innkommen informasjon som kan tyde på at noen forbereder å utføre en alvorlig straffbar handling, som hjemler iverksettelse av avvergende etterforskning jfr. strpl. §222d. Vi ser at skillet blir tydeliggjort ved hjelp av en etterforskningsordre, som da får den konsekvens at etterretning ikke lenger drive en egen aktiv innhenting, da dette ivaretas av etterforskning. Etterretning vil måtte benytte etterforskningen som en stor sensor for å besvare sine informasjonsbehov for å ivareta sitt formål med å gi beslutningsstøtte. En viktig kapasitet for etterretning blir av den grunn analyse.

På den andre siden kan det tenkes at Riksadvokatens rundskriv nr. 3/99 (1999) er moden for forandring. Politiet har fått nye metoder å arbeide etter, og kanskje et viktig moment i denne vurdering er hvordan etterretning i dag blir definert. I dag har etterretning gjerne en annen betydning, enn hva som var tilfellet før. Man kan da spørre seg om etterretning bør kunne ha mulighet til å foreta innhenting opp mot sitt beskrevne formål uten at dette skal måtte gå

gjennom etterforskningssporet? Man kan tenke seg et følgende scenario. I en kommende pågripelse i en større etterforskning har det blitt bedt om beslutningsstøtte for hvordan politiet kan ta seg inn på objektet mest mulig effektivt og sikkert. Til dette ønsker etterretning blant annet å innhente plantegninger som i denne saken ikke var interessant for etterforskning. Skal man følge rundskrivet og straffeprosessloven må dette nå innhentes via etterforskningssporet, og bli en del av sakens dokumenter. Slik informasjon vil kunne skape masse støy og, en bør spørre seg om man her burde fått en avklaring på hvorvidt etterretning kunne innhentet dette til sitt formål uten at dette skal belaste etterforskning og «sakens dokumenter».

5.2.2 Informasjonskontroll

Et stort tema som ble trukket frem som en utfordring var informasjonskontroll. Donald Rumsfeldt kom i 2002 med et sitat som passer godt inn med intervjuobjektens beskrivelser:

"[...] there are known knowns; there are things we know we know. We also know there are known unknowns; that is to say we know there are some things we do not know. But there are also unknown unknowns - the ones we don't know we don't know." (Gjengitt i Gill & Phythian, 2018, s. 129)

For å kunne håndtere og få oversikt over all informasjonen blir analyse sentralt for både etterretning og etterforskning. Nasjonal strategi for etterretning og analyse (2007) anbefalte at en opprettet analyseenheter innen strategisk og operativ analyse. Det ble videre anbefalt at kompetansen ble økt. Slik operativ analyse beskrives ligger dette inn under etterforskning, og i dag benevnt operativ kriminalanalyse. Formålet med operativ kriminal analyse er å få oversikt og strukturere all informasjonsmengde i pågående etterforskninger (Bjerknes & Fahsing, 2018). Strategisk analyse er derimot å se etter kriminalitetstrender, og hvordan utviklingen vil kunne skje. Dette skal gi beslutningsstøtte for å vurdere ressursbruk og prioriteringer (Bjerknes & Fahsing, 2018). Ikke ulikt det som i dag faller inn under definisjonen på etterretning.

Som vi ser vil analyse være en nødvendig del både for å kunne strukturere informasjonen, men også for å kunne avdekke informasjonshull som må «lappes». Operative analytikere vil i større etterforskninger være avsatt for å gi nødvendig støtte til etterforskningsledelsen.

Enkelte etterrettere påpekte potensialet de hadde i muligheten å benytte mer informasjon fra straffesaker for å predikere hva som kunne komme til å skje, i den hensikt at etterforskere kunne bedre strategiske valg i etterforskningen. Et intervjuobjekt stilte spørsmålet om operativ analyse ble sett på som etterretning. Flere beskrivelser kunne tyde på at analytikere

som begrep ble brukt for operativ kriminalanalyse, og det kom frem dermed lite beskrivelser om etterretningsanalyse. Dette kan ha sammenheng med at etterretningsanalyse er en mangelvare. Et av intervjuobjektene innen etterretning tok dette opp som et forbedringspotensial, da det i dag ikke fantes utdanning i etterretningsanalyse for politiet. Isteden er det operative kriminalanalyse som er innarbeidet og som benyttes i dag i politiet. Etterretning vil derimot ha behov for en annen type kompetanse og metodikk for å kunne utfylle sin rolle med best mulig kvalitet. Hestehave (2018) peker på at ulike forskere har påpekt at manglende kvalitet i analyser har medført at analysene ikke har fått den rolle som beslutningsstøtte for lederne som de er ment til (Sætre 2006; Ratcliffe 2008; Winsnes 2011; Chainey 2012; Tinholt 2013, gjengitt i Hestehave, 2018) . Dette kan igjen før til det som en kaller for etterretningssvikt. Etterretningssvikt blir et tema når trusler ikke blir oppdaget i tide. Av kjente internasjonale hendelser kan en nevne 9/11 og terrorangrepet i Bataclan som to hendelser hvor det snakkes om etterretningssvikt, og hvor det stilles spørsmål om analysearbeidet (Gill & Phythian, 2018). Analyse blir her nevnt som en av fire grunner til etterretningssvikt, hvor informasjonsinnhenting, dårlig organisering av etterretning som gir utfordringer med deling, og manglende bruk av sluttproduktene er de tre andre. Dårlig kvalitet på analyse kan derfor få innslag på selve analysen, eller at de rett og slett ikke benyttes av beslutningstagerne grunnet manglende tydeliggjøring. Det er flere grunner til at analysesvikt kan oppstå, hvorav informasjonsoverflod er en av disse, som igjen vil kunne føre til at analytikerne ikke klarer å få knyttet sammen den informasjon som er tilgjengelig (Lowenthal, 2008). Ser vi på resultatene nevner flere intervjuobjekter at det raskt ble store mengder med informasjon, og intervjuobjektene poengterer at dette ble en utfordring opp imot å ha oversikt. Når arbeidet med å føre informasjon i tillegg måtte gjøres manuelt, og flere intervjuobjekter stilte spørsmål om en bare flytter rundt på informasjon X antall ganger i ulike systemer, vil dette være dårlig kapasitetsutnyttelse. En kan også spørre seg om det rett og slett blir for mye informasjon, slik at faren for en eller annen svikt øker. Det å heve analysekapasiteten, og kompetansen inn mot etterretningsanalyse vil derfor kunne være til gunst for kvalitetshevingen. Dette da analyse også vil kunne løfte selve innhentingarbeidet som blir beskrevet i kap. 5.3.1.

5.3 Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

Mulighetene for å styrke samhandlingen slik det ble påpekt av intervjuobjektene, var blant annet det å gjensidig støtte hverandre med informasjon. Altså hvordan etterforskning kan gi støtte til etterretning, og hvordan etterretning støtter etterforskning.

Innen etterretningsstøtte var det et moment som spesielt skilte seg ut, nemlig bruken av overskuddsinformasjon som kom inn gjennom etterforskning. Ved etterforskningsstøtte var det derimot flere momenter. Jeg har valgt å se nærmere på prioritering, ressursallokering og produkter.

5.3.1 Overskuddsinformasjon som etterretningsstøtte

Uten unntak var svaret på hva etterforskning kunne støtte etterretning med; overskuddsinformasjon. Dette ble nevnt av alle intervjuobjekter. Hva er da grunnen til at politiet ikke klarer å benytte seg av dette i større grad? Hvordan skal en klare å operasjonalisere dette? En årsak til at politiet ikke benytter seg av dette i større grad, og som intervjuobjektene påpeker, er at IT systemene ikke er funksjonelle nok. Det meste må føres manuelt, noe som er svært ressurskrevende, og dessuten åpner opp for feilføringer. Det å optimalisere IKT løsningene var også et forbedringspotensial som ble spesielt påpekt av en etterretter. Da informasjon nå må føres manuelt, vil det i en travel hverdag være noe som vil blir prioritert bort.

På den andre siden kan en stille spørsmål om etterretning gjør en god nok jobb i å formidle hva informasjonsbehov de har. I etterretningsdoktrinen (Politidirektoratet, 2020a) fremkommer det at etterretning skal jobbe etter en innhentingsplan som viser hvordan de ulike informasjonsbehov skal besvares. Et intervjuobjekt fra etterforskning nevnte at det var mange ulike informasjonsbehov, men det var såpass mange at vedkommende egentlig mistet oversikten. Dette kan være med på å bidra ved at det igjen blir vanskelig å vite hva etterretning egentlig ønsker av informasjon. Et forbedringspotensial som ble løftet opp var at en måtte bli flinkere til å benytte informasjonsbehovene for å bedre kunne styre selve innhentingene inn mot de prioriterte kriminalitetsområdene. Dette underbygges hvis vi ser til Eidet (2019), hvor det påpekes at fortsatt foreligger mest informasjon om narkotika i indicia, og at en må finne en balansegang mellom styring gjennom informasjonsbehov og vilkårlig informasjonsinnhenting. Det kan da være grunn for å anta at det her foreligger et forbedringspotensial for etterretning i å formidle hva de *faktisk* ønsker svar på, og hva det mangler informasjon om. Spørsmålet det vil være legitimt å stille seg er om det er relevant

informasjon som samles inn? Ser vi til Cogan (2004) viser han til at fremtidens etterretning ikke vil kunne sitte passivt å samle inn informasjon, men at en derimot må aktivt ut å lete etter den informasjon man behøver. Dette poengteres også av Lowenthal (2008) som tar til orde for at en god analyse avhenger av god innsamling, hvor innhenting blant annet baserer seg på tidlig involvering av analytikere. Et viktig poeng i denne sammenheng vil være å ha nok analytisk kapasitet slik at en ikke bare konsentrere seg om det som skal innhentes, men også får oversikt over det man allerede har, slik at innhenting kan spisses enda mer mot det man trenger (Palfy, 2015). Dette vises igjen i etterretningsdoktrinen hvor en av oppgavene til en analytiker, er å identifisere og påpeke etterretningshull, og på den måten bidra til en styrt innhenting av relevant informasjon (Politidirektoratet, 2020a). En mer målrettet styring på denne måten, vil muligens være med på å bidra til at etterforskere blir satt i bedre stand til å plukke ut den helt nødvendige informasjon som etterretning etterspurte. Dette ble også trukket frem som et forbedringspotensial, hvor en fra etterretning påpekte at etterretning kunne bidra med å dele kunnskap for hvordan en kunne skrive kortere meldinger, som da traff mer presist på det etterretning trengte. Gevinsten vil til slutt kunne være at en får hentet inn mer relevant informasjon, slik at analytikerne ikke får en overflod av unødvendig informasjon, som igjen kan føre til feil som det ble vist til over. Oppfattes dette som styrende vil det derimot kunne føre til at en mister litt av sin autonomi, da man blir fortalt hva en skal gjøre, og som kan påvirke motivasjon (Paulsen & Simensen, 2019). Det å øke forklare formålet og bakgrunn for innhenting, vil kunne være med på å skape forståelse, som igjen øker tillitten og ikke minst gir eierskap til prosessene (Paulsen & Simensen, 2019). Dette ser vi også ble påpekt av et par intervjuobjekter fra etterretning som forteller at de får tilbakemeldinger om at det er mer givende å dele informasjon fra etterforskning når de forstod hva det skulle benyttes til, og at informasjonen brukes. Hvis politiet derimot ikke vet noe om bakgrunnen, kan dette føre til misforståelser, og senke kvaliteten på informasjonen som hentes inn (Gundhus, 2018).

Den informasjonen som kommer frem via etterforskning vil kunne gi svar på flere informasjonsbehov opp mot kriminalitetsområder, kartlegging av kriminelle miljøer og trender. Som det vises til i Kleiven (2007b) er lokal informasjon av stor verdi for etterretningsmiljøene. Hun viser til at gjennom åpne kilder eller informasjon fra lokalbefolkningen kunne blant annet flere terrorangrep i UK blitt stanset. Dette er i kategorien for innhenting, som Gill & Phythian (2018) nevnte er en kilde til etterretningssvikt. En bedre samhandling mellom etterforskning og etterretning vil kunne avlaste etterretning fra å bruke ressurser der hvor en allerede har stor innhentingskapasitet. Etterretning kan da benytte egne

ressurser opp mot innhenting av blant annet slik informasjon, via lokalbefolkningen, som Kleiven (2007b) etterlyste. Et annet satsningsområde en kan få frigjort ressurser til kan være innhenting av åpen informasjon. Her ligger det et stort potensial, da opp mot 80% av informasjon til bruk for etterretning kan finnes via åpne kilder (Hulnick, 2010, s. 230).

5.3.2 Etterforskningsstøtte vs. beslutningsstøtte

Et av svarene som intervjuobjektene identifiserte som muliggjorde en bedre samhandling var etterforskningsstøtte. Det var derimot et tydelig skille her, avhengig av hvorvidt man tilhørte etterretning eller etterforskning. Blant etterforskere ble det nevnt at etterretning hadde mulighet til å kunne gi støtte med fenomenkunnskap, miljøkunnskap og trusselvurderinger. Trusselvurderingene kunne være en vurdering av trusler mot en fornærmet eller hvordan en etterforskning ville ha innvirkning på et kriminelt miljø. Av etterretterne var det kun en som var innom tilsvarende svar. Vedkommende mente at det lå store muligheter i å opparbeide og støtte etterforskning via fenomenkunnskap. Ser vi derimot på svarene om hva etterretning støttet etterforskning med, var flere etterrettere også innom disse temaene. Av den grunn kan det være at denne form for støtte er innarbeidet og at intervjuobjektene tolket spørsmålet som fremtidige muligheter, og ikke hva som gjøres den dag i dag.

Det som derimot ble nevnt av etterrettere var mulighet i å gi beslutningsstøtte for å kunne prioritere saker og ressursallokering. Dette mente et intervjuobjekt kunne gi ressurser for å jobbe proaktivt, og ikke la sakene styres av oppklaringsprosent og saksbehandlingstid.

Etterforskning styres av påtalemyndigheten i det to-sporete system. Som noen var inne på ville det kreve mye å velge bort saker som var gitt prioritering av Riksadvokaten.

Riksadvokaten deler ut hvert år sitt prioriteringsskriv over hvilke kriminalitetsområder som skal prioriteres. Hvordan påvirker dette ledelsen sin bruk av etterretningsrapporter for å kunne styre etterforskningsinnsats? Hva om etterretning påpeker en kommende utfordring, mens prioriteringsskrivet nevner en helt annen? Ser man derimot tilbake til i alle fall de siste fem årene i prioriteringsskrivene som har kommet åpnes det i noe grad for en lokal tilpasning, men de overordnede styringene gjelder (Riksadvokaten, 2017, 2018b, 2019, 2020, 2021). En slik tilpasning vil kunne bidra til at etterretningsrapporter blir benyttet i større grad. Da vil man igjen komme tilbake til hvordan distriktets ledelse benytter etterretning i sitt planarbeid, og i hvor stor grad etterretning faktisk er implementert som en beslutningsstøtte. Dette ble trukket frem av flere intervjuobjekter, som påpekte mangelen på strategisk ledelse. Ut fra annen forskning kan det se ut til at dette er utbredt i politiet. Om vi ser til Gill & Phythian (2018) blir politiet omtalt som en organisasjon som har lite fokus på det strategiske nivå. Dette da det er

press fra ledere og etterforskere til de hendelser som nylig har oppstått. Dette blir også påpekt av Hestehave (2018) som henviser til annen forskning hvor det fremkommer at manglende forståelse og kompetanse er årsaker til at det ikke benyttes mer strategiske analyser i ledernes beslutningstaking (Maguire and John, 1995; Ratcliffe, 2008; Winsnes, 2011; Tinholt, 2013; gjengitt i Hestehave, 2018).

En videreutvikling av prioriteringsskrivet, som nevnes av et intervjuobjekt, er muligheten for at Riksadvokatembetet koblet seg opp mot Kripos etterretning og fikk rapporter derfra. På den måte kunne en også ved Riksadvokatembetet fått beslutningsstøtte for å vurdere hvilke kriminalitetsfelt som skulle prioriteres. Slik prioritering vil kunne være på hvilke saker skal gis prioritert, men også hvordan en organiseres for å kunne stå rustet mot kommende kriminalitetsområder. På den måten vil politiet i enda større grad kunne bli i stand til å være i forkant av kriminalitet.

En annen form for beslutningsstøtte som ble nevnt var at etterretning kunne bidra med bruk av tidlig varslings. Det å rapportere på kommende trusler er en kjerneoppgave for etterretning (Gentry, 2010). Etterretningsrapporter kan være av mer strategisk art som peker på kommende utfordringer, eller som varsler om en hendelse som er i ferd med å skje, såkalt tidlig varslings (Gill & Phythian, 2018). Det ligger i begrepets natur at et slikt varsel kan være tidskritisk. Det følger derfor ikke nødvendigvis den ordinære formidlingsformen. Hensikten med varselet er at en hendelse ikke skal komme helt overaskende på, og at en får anledning til å iverksette ulike forebyggende tiltak (Forsvaret, 2021). Etterforskning kan her bli et av tiltakene som iverksettes, og varslingsen kan danne et utgangspunkt for denne. Ser vi på 8-talls tiltakshjulet (fig. 3) vil etterforskning kunne få innpass to steder. Det ene er, som denne oppgaven har vist, ved å bidra i etterretningsprosessen med overskuddsinformasjon som til slutt vil utgjøre et produkt. Det andre er å bidra i tiltaksprosessen. Ledelsen kan benytte etterforskning som et tiltak mot utfordringer som kommer frem i etterretningsrapportene. Dette kan gjøres via å iverksette avvergende etterforskning i de mest alvorlige saker, men det kan også benyttes i andre varianter for forebygging. Slike varianter hvor etterforskning benyttes forebyggende kan være gjennom avskrekking, redusere gevinst eller inkapasitere ved å fjerne utstyr og personer som er i ferd med å begå kriminalitet (Bjørge, 2015). Etterforskning har dermed den betydning at de bistår etterretning i forkant med innhenting av informasjon, men på den andre siden kan etterforskning også iverksettes som et tiltak som følge av en etterretningsrapport.

6. Avslutning

Oppgaven har sett på hvilke muligheter og utfordringer som finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning. Det kommer frem at samhandlingen varierer ut fra om det handler om det daglige virke, eller om det er i en EKO-setting. Det er flere utfordringer, men det som kanskje påpekes som en av de største utfordringene, er hvor grensen mellom etterretning og etterforskning går. Dette skaper blant annet usikkerhet rundt hvem som leder de ulike prosessene. Av svarene til intervjuobjekter ser vi ulike løsninger for hvordan ulike innhentingsprosesser blir ledet, men er det slik at etterretning og etterforskning kan styre sin egen innhentingsaktivitet uavhengig av hverandre? Dette grenseskillet er forsøkt nøstet opp i siden 1999 gjennom Riksadvokaten sitt rundskriv nr. 3/99 (1999), og her fremkommer det tydelig at ansvarsdeling bør unngås, og at ansvaret skal ligge under påtalemyndigheten om etterforskning er den dominerende del. Det ser ikke ut til at dette følges fullt ut, og at det fortsatt kan foreligge noen uklarheter som må oppklares. Hvis Riksadvokatens rundskriv fortsatt skal være gjeldende fremover i sin nåværende form tar oppgaven til ordet om at grenseskillet mellom etterforskning og etterretning bør tydeliggjøres. Forslaget som trekkes frem er obligatorisk bruk av etterforskningsordrer, på den måten slike ordrer brukes av blant annet PST, for å markere overgangen fra politiloven og over til straffeprosessloven.

Etterretning har derimot siden rundskrivet nr. 3/99 gjennomgått omfattende endringer, og har en helt annen betydning i dag enn tilfellet var før 2000-tallet. Sett i lys av dette og inntoget til blant annet beredskapsplan for etterforskning, hvor etterforskning har fått et økt fokus i ekstraordinære hendelser (Politidirektoratet, 2016) kan det være et behov for at Riksadvokatens rundskriv fra 1999 gjennomgår en revisjon. I dette arbeidet kan det tenkes at det vil være hensiktsmessig å ta en ny vurdering på hvor dette grenseskillet skal gå, og hvordan dette skal fungere i praksis. Om grenseskillet skal være som før kan det være et behov for å tydeliggjøre skillet ved å innføre bruk av etterforskningsordre. Ser man derimot i retning av at nåtidens bruk av etterretningsbegrepet er endret, kan det være et alternativ at informasjon som skal besvare etterretningsformålet ikke blir en del sakens dokumenter, og som en konsekvens av det heller ikke benyttes av etterforskning som bevis.

Kanskje er det slik at det i enkelte deler av organisasjonen fortsatt henger gammel kultur i veggene, som skaper utfordringer for begrepet etterretning, og derav den videre samhandling? Det fremstår som at det fortsatt ligger enkelte utfordringer i begrepsbruken av etterretning. Begrepet etterretning må ha en omforent betydning i alle deler av politiet. Etterretningsdoktrinen (Politidirektoratet, 2020a) har definert begrepet slik det skal forstås i

norsk politi. Selv om dette kom allerede i 2014 kan det stilles spørsmål ved om etterretning faktisk er godt nok implementert i alle deler i politiet. Vil man med en bedre begrepsforståelse, også kunne løse opp i noen av de andre utfordringer? Flere av intervjuobjektene i denne studie pekte på et ønske om kompetanseheving. Når disse fagfeltene skal samarbeid tett, bør også de respektive utdanninger inneholde temaer innen etterretning og etterforskning for å gi hverandre felles forståelse for hverandres fagfelt. KUBA som arbeidsmetodikk er også på god vei inn, og som enkelte intervjuobjekter påpekte som et løft for etterretning, hvor det kan være med å bidra til omforent begrepsforståelse, som igjen kan være med å gi et kompetanseløft for alle ledd i organisasjonen.

I samhandlingen mellom etterretning og etterforskningen viser det også et stort forbedringspotensial i hvordan en skal få tak i overskuddsinformasjonen. Her foreligger det store muligheter for å benytte seg bedre av alle mulige informasjonskilder som er aktuelle i en etterforskning. Ved å tydeliggjøre sine informasjonsbehov vil etterretning kunne bidra til at etterforskning i større grad blir i stand til å besvare disse. Økt kapasitet og kompetanse innen etterretningsanalyse vil være av stor nødvendighet, og et behov som ikke blir mindre etter hvert som mer og mer informasjon blir tilgjengelig. Ved å kunne tilby videreutdanning innen denne type analyse vil dette kunne heve faget. Dette vil igjen gi muligheter til at etterretningsprodukter innehar god kvalitet, og fyller sin rolle som beslutningsstøtte. Politiet som er en etat hvor kriminalitetsforebygging skal være primærstrategien, vil også etterforskning få sin rolle. I dag drives det en del reaktivt arbeid, og en vil ikke komme bort fra at en del etterforskning fremover også vil måtte jobbe reaktivt. Derimot kan det foreligge muligheter for å benytte etterforskning i større grad inn på tiltakssiden, før kriminaliteten har oppstått. Til dette kreves det en endring av kultur og arbeidsmetoder. KUBA er på veg inn, og i lag med økt utdanning, øvelser og videre metodeutvikling kan dette være nyttige bidrag for å kunne knytte fagfeltene tettere sammen. Her ligger det også en mulighet, nemlig at kvaliteten i alle ledd heves, og gjør politiet i enda bedre stand til å ligge i forkant av kriminalitet slik intensjonen er.

6.1 Videre forskning

Ut fra mine funn tenker jeg spesielt at det er tre områder som vil kunne gjøre seg gjeldende for videre forskning. Det første punktet er beredskapsplan for etterforskning, og hvordan denne fungerer i lag med EKO, etr-KO og stab i ekstraordinære hendelser. Min begrunnelse for videre forskning på dette feltet er at dette er relativt nytt. Ut fra min studie fremkommer det

også at det her kan være momenter verdt å se videre på, blant annet det å kunne danne en nasjonal mal for hvordan dette skal organiseres, ledes og ikke minst hvilke oppgaver er tillagt det enkelte fagmiljø. Jeg har i min oppgave argumentert for blant annet bruk av etterforskningsordre, for å klargjøre roller og grensen mellom etterretning og etterforskning i dette arbeidet. Momenter å se nærmere på når det gjelder ledelse og oppgaver er om innhentingsmiljøene handler på bestillinger fra beslutningstagerne, eller er det mer fra eget initiativ? Målet er å få gode etterretningsprodukter, men hvordan er kvaliteten på disse, og kan den heves? Benyttes etterretningsproduktene av beslutningstagerne, og på hvilken måte?

Det andre området dreier seg også om en relativ ny arbeidsmetodikk som er på veg til å innføres i politiet, nemlig KUBA. I oppgaven min fremkommer det fra intervjuobjektene at KUBA har gitt et løft for etterretning opp mot forståelse, metoder og implementering. Da arbeidet er under innføring vil det kunne være spennende og se videre på hvordan KUBA har hatt påvirkning på organisasjonen. Har det gitt økt forståelse, har en endret arbeidsmetodikk, og kommer frem det informasjon om «best practice» som kan videreutvikle resten av politiet? Eller kan det her finnes andre typer utfordringer som må ryddes i før en får utnyttet arbeidsmetodikken fullt ut?

Det tredje området er rettet mer mot selve evalueringene og erfaringslæringen av de øvelser hvor etterretning og etterforskning samhandler. Hensikten med en slik gjennomgang vil kunne være å identifisere *hva* som lykkes, og *hva* som ikke lykkes. Når dette er identifisert kan en gå videre inn på å se *hva* som er *årsaker* for at noe lykkes, og noe lykkes ikke. Hvordan følges disse punktene opp i ettertid? Ved å få identifisert læringspunkter som kan utbedres, vil samhandlingen mellom etterretning og etterforskning kunne utvikles videre. Det kan også her være mulig å finne mulige læringspunktene fra slike store øvelser, som kan trekkes inn i hverdagen hvor samhandlingen vil være av en annen type. Dette arbeidet kan bidra med å heve fagene etterretning og etterforskning ytterligere.

Antall ord: 22024

7. Litteraturliste

- ACPO. (2005). *Core Investigative Doctrine*. Cambourne: National Centre for Policing Excellence.
- Ask, K. (2013). Bias: Fejl og faldgruber i efterforskning. I C. Hald & K. V. Rønn (Red.), *Om at opdage- Metodiske refleksjoner over politiets undersøgelsespraksis* (s. 149-169). Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Ask, K. & Granhag, P. A. (2005). Motivational sources of confirmation bias in criminal investigations: the need for cognitive closure. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 2(1), 43-63. <https://doi.org/10.1002/jip.19>
- Bauck, H. J. & Kjekli, S. (2014). Etterretning i norsk politi 1980-2014 [Upublisert]. Kripos.
- Bjerknes, O. T. & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjerknes, O. T. & Johansen, A. K. H. (2009). *Etterforskningsmetoder: En innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforl.
- Bjørge, T. & Myhrer, T.-G. (2015). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen* (2. utg.). Oslo: Politihøgskolen.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3, 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Breakspear, A. (2013). A New Definition of Intelligence. *Intelligence and National Security*, 28(5), 678-693. <https://doi.org/10.1080/02684527.2012.699285>
- Bruce, I. & Haugland, G. S. (2018). *Skjulte tvangsmidler* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bryant, R. (2019). Innate reasoning and critical incident decision-making. I M. Roycroft & J. Roach (Red.), *Decision making in police enquiries and critical incidents: What really works?* (s. 47-68). London, UK: Palgrave macmillan.
- Bukve, O. (2016). *Forstå, forklare, forandre : om design av samfunnsvitenskaplege forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforl.
- Clark, R. M. (2014). *Intelligence collection*. Thousand Oaks, CA: CQ Press.
- Cogan, C. (2004). Hunters not Gatherers: Intelligence in the Twenty-First Century. *Intelligence and National Security*, 19(2), 304-321. <https://doi.org/10.1080/0268452042000302010>
- Dokman, T. (2019). Defining the term "Intelligence"-Insight into existing intelligence knowledge. *Informatologia*, 52(3-4), 194-205. <https://doi.org/10.32914/i.52.3-4.7>

- Eidet, T. (2019). *Politiets etterretningsregister Indica: En upålitelig ryktebørs eller en troverdig kilde til det kunnskapsbaserte politiarbeidet? Hvilke strukturelle og individuelle faktorer påvirker informasjon som politiansatte registrerer i Indicia?* (Mastergradsavhandling). Politihøgskolen, Oslo.
- Fahsing, I. A. (2013). Tænkestile: Effektivitet, dyder og krydspres i efterforskninger. I C. Hald & K. V. Rønn (Red.), *Om at opdage—Metodiske refleksjoner over politiets undersøgelsespraksis* (s. 117-146). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Fahsing, I. A. (2016). *The making of an expert detective: thinking and deciding in criminal investigations* (Doktorgradsavhandling). University of Gothenburg, Göteborg. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2428006>
- Fekjær, S. B. (2015). *Hvordan forstå statistikk? : politi og kriminalitet*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Findley, K. A. & Scott, M. S. (2006). Multiple Dimensions of Tunnel Vision in Criminal Cases, *The Wisconsin Law Review*, (2), 291-397. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/228135783_The_Multiple_Dimensions_of_Tunnel_Vision_in_Criminal_Cases
- Forsvaret. (2021). *Forsvarets etterretningsdoktrine*. Hentet fra https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/organisasjon/etterretningstjenesten/Etterretningsdoktrine_2021.pdf/_attachment/inline/55bb2c9b-7d43-4e7d-b7fa-c44991654a40:45144a0f0efb5dfe84d424ff06d61c0d80dc111a/Etterretningsdoktrine_2021.pdf
- Gentry, J. A. (2008). Intelligence Failure Reframed. *Political science quarterly*, 123(2), 247-270. Hentet fra <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=416adbbc-d1cc-4bde-a5f6-7e555469f0fa%40sessionmgr4008>
- Gentry, J. A. (2010). Assessing intelligence performance. I L. K. Johnson (Red.), *The Oxford handbook of national security intelligence* (s. 87-103). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Gill, P. & Phythian, M. (2018). *Intelligence in an insecure world* (3. utg.). Cambridge: Polity Press.
- Greve, E. B. (2016). Etterretnings- og sikkerhedsvirksomhed. I K. V. Rønn (Red.), *Efterretningsstudier* (s. 93-112). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Gundhus, H. I. (2018). Smart politiarbeid? Når skillene mellom etterretning, forebygging og etterforskning viskes ut. I A. Rønne & H. Stevnsborg (Red.), *Ret SMART: Om smart*

- teknologi og regulering* (s. 145-170). København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Hatlebrekke, K. A. (2019). *The problem of secret intelligence*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hendricks, V. F. (2013). Slutninger - kriterier for viden i efterforskning. I C. Hald & K. V. Rønn (Red.), *Om at opdage-Metodiske refleksjoner over politiets undersøgelsespraksis* (s. 95-114). Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Hestehave, N. K. (2018). Predicting crime? On challenge to the police in becoming knowledgeable organizations. I N. R. Fyfe, H. I. Gundhus & K. V. Rønn (Red.), *Moral issues in intelligence-led policing* (s. 62-80). London: Routledge.
- Heuer, R. J. (1999). *Psychology of intelligence analysis* Center for the Study of Intelligence.
- Hoel, L. & Barland, B. (2017). *Store endringer kommer på katterpoter: Evaluering av stabs- og lederutviklingsprogrammet ved Politihøgskolen* (PHS forskning 2017:2). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2455866>
- Hoel, L., Barland, B. & Lillevik, M. (2019). *Ville ikke vært det foruten: Evaluering av Stabs- og lederutviklingsprogrammet ved Politihøgskolen* (PHS forskning 2019:1). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/2596203>
- Hulnick, A. S. (2006). What's wrong with the Intelligence Cycle. *Intelligence and National Security*, 21(6), 959-979. <https://doi.org/10.1080/02684520601046291>
- Hulnick, A. S. (2010). The dilemma of open sources intelligence: Is OSINT really intelligence. I L. K. Johnson (Red.), *The Oxford handbook of national security intelligence* (s. 229-241). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Innes, M. (2003). *Investigating murder: Detective work and the police response to criminal homicide*. Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, M. A. (2012). Intelligence Failures: What Are They Really and What Do We Do about Them? *Intelligence and National Security*, 27(2), 261-282. <https://doi.org/10.1080/02684527.2012.661646>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2005). *Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet)* (Ot.prp. nr. 60, 2004-2005). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-60-2004-2005-/id398192/>

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon)* (Prop. 147 L, (2012-2013)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-147-l--20122013/id725704/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016). *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)* (Prop. 68 L, (2015–2016)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-68-l-20152016/id2479232/>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Politimeldingen – et politi for fremtiden* (Meld. St. 29 (2019–2020)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20192020/id2715224/?ch=1>
- Kleiven, M. E. (2007a). Tanker om fremtidens etterretningsarbeid. I H. I. Gundhus, P. Larsson & T. G. Myhrer (Red.), *Polisiær virksomhet: Hva er det - hvem gjør det?* (s. 173-178). Oslo: Politihøgskolen. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/175044>
- Kleiven, M. E. (2007b). Where's the Intelligence in the UK's National Intelligence Model? *International Journal of Police Science & Management*, 9(3), 257-273. <https://doi.org/10.1350/ijps.2007.9.3.257>
- Kolflaath, E. (2015). En metode for bevisbedømmelsen i straffesaker. I R. Aarli, M. A. Hedlund & S. E. Jebens (Red.), *Bevis i straffesaker: Utvalgte emner* (s. 507-534). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal norsk forlag.
- Larsson, P. (2018). *Organisert kriminalitet* (2. utg.). Oslo: Pax forlag.
- Lowenthal, M. M. (2006). *Intelligence: From secrets to policy* (3. utg.). Washington, DC: CQ Press.
- Lowenthal, M. M. (2008). Towards a Reasonable Standard for Analysis: How Right, How Often on Which Issues? *Intelligence and National Security*, 23(3), 303-315. <https://doi.org/10.1080/02684520802121190>
- Maguire, M. & John, T. (1995). *Intelligence, surveillance and informants: integrated approaches*. London: Home Office Police Research Group.
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)* (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>
- NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (4. utg.). Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.

- Nilsen, J.-A. (2012). *Fra kaos til kontroll: om etterforskningsledelse i startfasen av store kriminalsaker* (Mastergradsavhandling). Universitetet i Nordland, Bodø.
- NOU 1997: 15. (1997). *Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1997-15/id140918/>
- NOU 2009: 15. (2009). *Skjult informasjon - åpen kontroll*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-15/id569379/>
- NOU 2017: 5. (2017). *En påtalemyndighet for fremtiden — Påtaleanalysen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-5/id2540653/>
- Palfy, A. (2015). Bridging the gap between collection and analysis: Intelligence information processing and data governance. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 28(2), 365-376. <https://doi.org/10.1080/08850607.2015.992761>
- Paulsen, J. E. & Simensen, T. K. (2019). Generalistens rolle i etterretningsstyrt politiarbeid. *Nordisk Politiforskning*, 6, 169-181. <https://doi.org/10.18261/issn.1894-8693-2019-02-07>
- Politidirektoratet. (2007). *Nasjonal strategi for etterretning og analyse* (2007/05). Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2014). *Etterretningsdoktrinen* (nr. 11/2014). Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2016). *Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2017). Plan og rammeskriv 2018. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/plan-og-rammeskriv-2018.pdf>
- Politidirektoratet. (2018). *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018 – 2020. Politiet mot 2025 - delstrategi*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/kriminalitetsforebygging-politiets-primarstrategi.pdf>
- Politidirektoratet. (2020a). *Etterretningsdoktrinen*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2020b). *Politiets beredskapssystem del 1* (2/2020). Oslo.
- Politiets høgskolen. (2018). *Evalueringsrapport øvelse Nordlys 2017* (Nedgradert rapport). Oslo: Politiets høgskolen.
- Politiets høgskolen. (2019). *Evalueringsrapport øvelse Nordlys 2018* (Nedgradert rapport). Oslo: Politiets høgskolen.
- Politielloven. (1995). *Lov om politiet* (LOV-1995-08-04-53). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

- Påtaleinstruksen. (1985). *Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten - FOR-1985-06-28-1679*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1985-06-28-1679>
- Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning - noen eksempler og forskningsbaserte mottiltak* (Doktorgradsavhandling). Universitet i Oslo, Oslo. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/22587/Rachlew_avhandling.pdf?sequence
- Rachlew, A. (2010). Å forske på sine egne: Metodiske og etiske utfordringer knyttet til forskning på egen profesjon. I T. Myklebust & G. Thomassen (Red.), *Arbeidsmetoder og metodearbeid i politiet: Forskningskonferansen 2010* (s. 127-149). Oslo: Politi­høgskolen.
- Rachlew, A. & Fahsing, I. A. (2015). Politiavhøret. I R. Aarli, M. A. Hedlund & S. E. jebens (Red.), *Bevis i straffesaker* (s. 225-254). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Ratcliffe, J. H. (2008). *Intelligence-led policing*. Cullompton: Willan Publ.
- Riksadvokaten. (1999). *Etterforskning* (3/99). Oslo: Riksadvokaten.
- Riksadvokaten. (2017). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2017* (1/2017). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/mal-og-prioriteringsrundskriv-nr-12016/>
- Riksadvokaten. (2018a). *Kvalitetsrundskrivet* (3/2018). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/nytt-kvalitetsrundskriv/>
- Riksadvokaten. (2018b). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2018* (1/2018). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2018/>
- Riksadvokaten. (2019). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2019* (1/2019). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2019/>
- Riksadvokaten. (2020). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2020* (1/2020). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2020/>
- Riksadvokaten. (2021). *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2021* (1/2021). Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra

<https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2021/>

- Riksadvokaten & Politidirektoratet. (2017). *Nasjonal straffesaksinstruks*. Oslo.
- Rønn, K. V. (2013). Mistanke. Hypoteser og forklaringer i opdagelsesarbeidet. I C. Hald & K. V. Rønn (Red.), *Om at opdage: Metodiske refleksjoner over politiets undersøgelsespraksis* (s. 255-300). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rønn, K. V. (2016). Indledning. I K. V. Rønn (Red.), *Efterretningsstudier* (s. 11-42). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Stelfox, P. (2009). *Criminal investigation : an introduction to principles and practice*. Cullompton: Willan Publ.
- Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosess>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tinholt, L. H. (2013). *Kunnskapsstyrt politiarbeid - i hvilke grad benyttes kunnskapsgrunnlaget i strategisk analyse som styringsverktøy* (Mastergradsavhandling). Politihøgskolen, Oslo. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/174793>
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Torgersen, G.-E. & Steiro, T. J. (2018). Defining the Term "Samhandling". I G.-E. Torgersen (Red.), *Interaction: 'Samhandling' under risk: a step ahead of the unforeseen* (s. 39-54). Oslo: Cappelen Damm akademisk. <https://doi.org/https://doi.org/10.23865/noasp.36.ch2>
- Trædal, T. J. (2016, 24. juni). Oslo-politiets nye plan tar etterforskerne raskere inn i de kritiske hendelsene. *Politiforum*. Hentet fra <https://www.politiforum.no/nyheter/oslo-politiets-nye-plan-tar-etterforskerne-raskere-inn-i-de-kritiske-hendelsene/130678>
- Tzu, S. (u.å.). *The art of war online book*. Hentet 05.02.20 fra <http://www.ancientmilitary.com/the-art-of-war-online.htm>
- Walsh, P. F. (2011). *Intelligence and intelligence analysis*. London: Routledge.

- Warner, M. (2002). Wanted: A definition of intelligence. *Studies in intelligence*, 46(3). Hentet fra <https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/vol46no3>
- Wheaton, K. J. & Beerbower, M. T. (2006). Towards a new definition of intelligence. *Stanford Law & Policy Review*, 17(2), 319.
- Winsnes, T. (2011). *Kunnskapsstyrt politiarbeid. Kulturelle og strukturelle barrierer i bekjempelsen av organisert kriminalitet* (Mastergradsavhandling). Politihøgskolen, Oslo. Hentet fra <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/handle/11250/174779>

8. Vedlegg

- Vedlegg 1: Meldeskjema til NSD
- Vedlegg 2: Informasjonsskriv m/samtykkeskjema
- Vedlegg 3: Intervjuguide
- Vedlegg 4: Innsyn i evalueringer for øvelse Nordlys

Vedlegg 1 – meldeskjema NSD – kopiert over til word

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Etterretning og etterforskning. En studie av muligheter og utfordringer i samhandlingen

Referansenummer

240996

Registrert

24.09.2019 av Roar Andre Hustveit - [REDACTED]

Behandlingsansvarlig institusjon

Politihøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Pia Jansen, [REDACTED]

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Roar Andre Hustveit, [REDACTED]

Prosjektperiode

01.09.2019 - 01.08.2022

Status

18.02.2020 - Vurdert

Vurdering (2)

18.02.2020 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 17.02.2020

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 18.02.2020.

Behandlingen kan fortsette.

Endringen består av utsatt frist for sletting av personopplysningene fra 31.12.2020 til 31.12.2022.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

26.09.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 26.09.2019.

Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2020

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

INFORMASJONSSKRIVET

Erstatt følgende setning: 'Prosjektet er meldt inn til NSD – Norsk senter for forskningsdata' med: På oppdrag fra Politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. I informasjonsskriv til begge utvalgene.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

SØKNAD TIL POLITIDIREKTORATET

NSD har forstått det slik at dersom en ønsker å samle inn data fra politiet må en sende søknad til Politidirektoratet (POD). Vi ber om at svaret fra POD lastes opp i meldeskjemaet når det foreligger.

Du finner veiledning til søknadsprosessen og mer informasjon her:

<https://www.politiet.no/kontakt-oss/innsyn-og-offentleg-journal/innhenting-og-tilgang-til-data-i-politiet/>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv m/samtykkeskjema:

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Etterretning og etterforskning. En studie av muligheter og utfordringer i samhandlingen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se nærmere på hvilke utfordringer og muligheter det er i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å skaffe mer kunnskap om hvordan etterforskning og etterretning samhandler. Hvilke muligheter ligger det i samhandling, og hvilke utfordringer kan en møte på?

Problemstillingen for studiet er: *«Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?»*

Forskningsspørsmål:

- Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?
- Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?
- Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

Prosjektet er en masteroppgave innen studiet erfaringsbasert master i etterforskning ved Politihøgskolen. Politihøgskolen står ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I studien ønsker jeg å gjennomføre 8 intervjuer. Disse skal deles på personell innen etterretning og etterforskning. For etterretning ønsker jeg å intervju personell som har en etterretningsfaglig stilling. For etterforskning ønskes det personell med rolle som politifaglig etterforskningsleder eller lignende.

Du er derfor i denne målgruppen.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du stiller til intervju. Hovedfokuset med intervjuet er å samle inn data som kan benyttes videre for å besvare problemstillingen. Intervjuet vil bli tatt opp på lyd og intervjuet blir så transkribert. Intervjuets lengde vil nok variere noe, men jeg anslår at det vil vare rundt 1 time.

Hva skjer videre med dine personlige opplysninger?

Selve lydopptaket vil lagres på politihøgskolens systemer som er godkjent for behandling av personopplysninger. Jeg vil derimot ikke spørre om personopplysninger som kan identifiserer

deg som person. Transkriberingen vil anonymisere deg med benevnelse etterretter (*nr*) eller etterforsker (*nr*). Som et utgangspunkt er det kun din stemme på lydopptaket som kan identifisere deg i datamaterialet. Dette lagres for seg selv i henhold til personvernregler på Politihøgskolens system. Lydopptakene lagres og gis benevnelse etterforsker eller etterretter. Det vil kun være veileder og student som har tilgang til dette. Prosjektet må være avsluttet innen 01.08.2022. Lydopptaket vil slettes etter prosjektets slutt, senest 6 måneder etter sensur. Dette for å kunne sikre etterprøvbarehet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Politihøgskolen ved Pia Jansen tlf: [REDACTED] mail: [REDACTED]com eller Roar Hustveit tlf: [REDACTED], mail: [REDACTED].com.
- Vårt personvernombud: Elisabeth Sæten ved Politihøgskolen mail: personvernombud@phs.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost personverntjenester@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig Pia Jansen

Student Roar Hustveit

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *samhandling mellom etterretning og etterforskning* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- at mine personopplysninger lagres 6 måneder etter sensur for å sikre etterprøvbarehet.*
- at det benyttes direkte sitater fremkommet i intervjuet.*
  - Ved benyttelse av direkte sitater ønsker jeg å lese gjennom disse før publisering*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, senest *31.12.2022*

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Problemstillingen for studiet er: «*Hvilke muligheter og utfordringer finnes i samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?*»

1. Hvordan samhandles det mellom etterretning og etterforskning?

- Hvordan forstår du begrepene etterretning og etterforskning?
- Hvordan opplever du samhandlingen mellom etterretning og etterforskning?
  - Dersom både etterretning og etterforskning er iverksatt:
  - Hvordan er arbeidsfordelingen/Hva er oppgavene til disse?
  - Hvem leder det totale innhentingsarbeidet?
  - Hvem tar beslutninger om bruk av innkommet informasjon?
  - Hvem sitter med best situasjonsbilde?
  - Hvem videreformidler informasjon til stab?
  - Hvem innhenter skjult?
  - Innhenter etterretning egen informasjon eller blir det mer analyse av allerede innhentet informasjon?
- Hvordan støtter etterretning etterforskning?
- Hvordan støtter etterforskning etterretning?

2. Hvilke utfordringer møter man på ved samhandling?

- Hvilke utfordringer mener du foreligger i samhandling mellom etterretning og etterforskning?
- Hvilke utfordringer ser du i bruk av informasjon fremkommet via etterretning og etterforskning?
- Hvordan opplever du reglene om dokumentinnsyn i etterforskning?
- Kjennskap til 242a?

3. Hvilke muligheter finnes i samhandlingen?

- Hvilke muligheter mener du foreligger i samhandling mellom etterretning og etterforskning?
- Hvordan benyttes informasjonen fremkommet under etterforskning og etterretning på kort og lang sikt?
- Er en flink til å benytte overskuddsinfo?

4. Mellom teori og praksis

- Hvordan skilles det mellom etterretning og etterforskning teoretisk?
- Hvordan etterleves denne teorien i praksis?
- Hvor har du opparbeidet din egen kompetanse?
- Hvordan er kompetansehevingen i distriktet?
- Hva tenker du bør forbedres/gjøres annerledes?
- Hvilke suksesskriterier tenker du en bør bygge videre på?
- Beste hjelpen du kunne fått fra etterretning/etterforskning?
- Noe mer du kommer på som bør sies?

Vedlegg 4 – Svar fra POD – innsyn i evaluering Øvelse Nordlys

POLITIET

Roar Hustveit

Politidirektoratet

Deres referanse:

Vår referanse:
19/33778 - 5

Dato:
06.12.2019

Krav om innsyn - Evalueringer etter øvelse Nordlys - Etterretning og etterforskning

Politidirektoratet (POD) viser til din forespørsel i e-post 11.november 2019 om tilgang til evalueringene for øvelse Nordlys – de delene som gjelder etterretning og evaluering.

Det forefinnes evalueringer for Nordlys 2017 og 2018. Hovedrapportene med vedlegg er gradert (B) og således taushetsbelagt. Hovedrapportene uten vedlegg er ikke gradert (B), men inneholder taushetsbelagte opplysninger, jf. politiregisterloven § 23 annet ledd. De enkelte vedleggene er hver for seg ikke gradert (B), men inneholder i all hovedsak taushetsbelagte opplysninger, jf. politiregisterloven § 23 annet ledd. Samlet er vedleggene også uten hovedrapporten, omfattet av graderingen (B). Det gis ikke tilgang til taushetsbelagt informasjon fra evalueringene. Tilgang i medhold av politiregisterloven § 33 for taushetsbelagt informasjon er vurdert, men gis ikke.

I samråd med PHS har POD vurdert at deler av opplysningene om etterretning og etterforskning i hovedrapportene ikke er taushetsbelagte. Du gis tilgang til disse opplysningene som er hentet ut fra hovedrapportene og inntatt i vedlagte dokumenter. For Nordlys 2017 gjør POD oppmerksom på at det ikke gis innsyn i detaljopplysninger om etterretning, mens det for Nordlys 2018 gis delvis tilgang til detaljopplysninger om etterretning. I begge rapportene er det unntatt enkelte opplysninger om etterforskning.

Vennlig hilsen

Einar Stahl
politiinspektør
POD/Beredskapsavdelingen
Plan- og øvingssesjonen

Vedlegg:

Offentlig versjon Øvelse Nordlys 2017 - etterretning og etterforskning
Offentlig versjon Øvelse Nordlys 2018 - etterretning og etterforskning

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet

Post: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Tlf: (+47) 23 36 41 00

Org. nr: 982531950
www.politi.no